

**ÄITIKUVA VUODEN 2000 NAISTENLEHDISSÄ
- kohtaako myyttisyys nykypäivän?**

Nina Latva-Hoiska

Kasvatustieteen pro gradu –tutkielma

Kevät 2002

Kasvatustieteen laitos

Jyväskylän yliopisto

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	5
2	MONINAISET MYYTIT	7
	2.1 Mikä on myytti?	7
	2.2 Myyttien synty	8
	2.3 Myyttiin yhteydessä olevia käsitteitä	9
	2.4 Naiseuden myytti	11
3	ÄITIMYYTTI	13
	3.1 Äitimyytin käsite	13
	3.2 Äitimyytin seuraukset – täydellisen äidin jalanjäljillä vai muutoksen edessä	15
4	ÄITIMYYTTIÄ YLLÄPITÄVIÄ TEKIJÖITÄ	18
	4.1 Äitimyytti ja ydinperhe	18
	4.2 Äitimyytti naistenlehdissä	21
5	ÄITIMYYTISTÄ VAPAUTUMINEN	24
	5.1 Myyttejä murtamalla vapaaksi?	24
	5.2 Kohti äitiyden moninaisuutta	26
6	NAISTENLEHDET NAISEUDEN KUVAAJINA	29
	6.1 Naistenlehdet feminiinisyyden kuvastimena	29
	6.2 Suomalaisen naistenlehtien feministinen historia ja feminiininen nykyaika	30
7	TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN	32
	7.1 Tutkimusongelma	32
	7.2 Tutkimusmenetelmä	32
	7.3 Tutkimusaineistona äitiys julkisuudessa	34

7.4	Aineiston analyysi	35
7.5	Tutkimuksen luotettavuus	38
8	TULOKSET	39
8.1	Äidin ulkonäkö	39
8.2	Äitiyteen keskittyminen	40
8.3	Äitiyden luonnollisuus	45
8.4	Äitiydestä nauttiminen	47
8.5	Äitiys yhtenä elämänaikana	50
8.6	Vastuunsa jakava äiti	53
8.7	Epävarma äiti	56
8.8	Äitiyden hankaluus	58
9	NAISTENLEHDET ERILAISTEN ÄITIKUVIEN LUOJINA	62
9.1	Naistenlehtien nykypäivän monipuolinen äitikuva	62
9.2	Äitikuvan muuttuminen naistenlehdissä	65
9.3	Tutkimuksen arviointia	68
	LÄHTEET	70
	LIITE 1: Tutkimuksessa käytetyt artikkelit	75

Latva-Hoiska, Nina. ÄITIKUVA VUODEN 2000 NAISTENLEHDISSÄ – kohtaako myyttisyys nykypäivän? Kasvatustieteen pro gradu –työ. Jyväskylän yliopiston kasvatustieteen laitos, 2002. 76 sivua. Julkaisematon.

Tiivistelmä

Tutkimuksen tarkoituksena oli selvittää, millainen äitikuva välittyy vuoden 2000 naistenlehdistä. Tutkimuksessa äitikuvaa lähestytään äitimyyttien sekä äitiyden myyttisyyden kautta.

Tutkimusmenetelmänä käytin grounded theory -nimistä lähestymistapaa. Analysoin aineistoa sekä sanallisesti että osin numeerisesti. Tutkimusaineistona käytin vuoden 2000 Anna- ja Me Naiset -nimisten naistenlehtien julkisuuden äitiyttä käsitteleviä artikkeleita, koska nämä lehdet olivat tilatuimpia ja luetuimpia naistenlehtiä Suomessa. Aineiston muodostivat 35 artikkelia, joissa äitiyteen viitattiin julkisuuden henkilön henkilökohtaisena kokemuksena.

Äitikuva on osittain säilynyt läpi vuosikymmenten suhteellisen muuttumattomana mutta siihen on ajan kuluessa liittynyt paljon uusia piirteitä, jotka kirjavuudessaan välittyvät nykypäivän äidistä. Vaikka äitiys näyttäytyi lehdissä monipuolisena, tutkimustulosten mukaan naistenlehtien julkisuuden henkilöiden muodostama äitikuva oli edelleen voimakkaasti myyttinen, ja äitimyytit elivät naistenlehtien artikkeleissa vahvasti. Äidit suhtautuivat myytteihin ja toteuttivat niitä eri tavoin. Äitiyteen tyytyväinen, vastoinkäymisiä kohdannut ja äitiyttä ihannoiva äiti suhtautuivat äidistä esitettyihin myytteihin erilailla. Sama julkisuuden äiti voi toimia joissain äitiyteen liittyvissä asioissa myyttisesti ja toisissa myyttejä murtavasti. Yleisimmin julkisuudessa tunnettu äiti halusi keskittyä äitiyteensä sekä lapseensa: lapsi oli hänelle tärkeintä elämässä. Nykyaikaisin julkisuuden äiti toimi monessa eri naisen identiteetissä, jakoi vastuun sekä nautti äitiydestään. Äidin ulkonäkö oli yleisimmin luonnollinen ja perinteinen, vaikkakin äidit erosivat ulkonäöltään ja ulkoisilta olemuksiltaan toisistaan.

Tuloksista oli nähtävissä yhteiskunnan uudistuneet arvostukset: perhemuodot ja uudenlaisen isyyden, eli jaetun vanhemmuuden tuleminen. Äitiyden vaikeuksista uskallettiin puhua ääneen, äitimyytin syyllistyksestä ja velvoituksesta oltiin päästy jo jonkin verran eroon. Äitiys näyttäytyi naistenlehdissä ylipäänsä positiivisessa valossa.

Avainsanat: myyttisyys, äitimyytti, äitiys, julkisuus, naistenlehdet

1 JOHDANTO

Äitiyteen vaikuttavat yleisesti tunnetut käsitykset, uskomukset ja odotukset äitinä olosta eli äitimyytit. Ne ovat staattisia ajattelutottumuksia, jotka ovat säilyneet hengissä vuosisatoja ja jotka eivät helposti muutu. Yhteiskunnan arvostukset kuitenkin muuttuvat. Mitä tapahtuu käsitykselle oikeanlaisesta äitiydestä?

Äitiyttä on tutkittu hyvin monipuolisesti, ja varsinkin 1990-luvulla tutkimuksen näkökulmat ovat saaneet uusia erilaisia näköaloja muun muassa naistutkimuksen edetessä. Erilaiset naisten oikeuksia sekä perheestä ja parisuhteesta vapautumista käsittelevät teemat korostuvat tuoreissa tutkimuksissa. Perinteinen pullantuoksuinen äiti on siis saanut rinnalleen runsaasti vaihtoehtoja. Mutta onko näillä uusilla näköaloilla vaikutusta hyvän äidin määritelmiin, onkin sitten asia erikseen.

Tutkielmassani haluan selvittää, millainen äitikuva välittyy vuoden 2000 naistenlehdistä, ja mikä on tämän äitikuvan suhde äidistä esitettyihin myytteihin. Laadullista tutkimusmenetelmää valitessani kriteerini oli, että menetelmä olisi mahdollisimman ”aineistoystävällinen”, koska äitiys on aina ainutlaatuinen asia ja jokaiselle äidille varsin subjektiivinen kokemus – jopa julkisuudessakin äidit haluavat antaa äitiydestä omanlaisensa kuvan. Tähän tarkoitukseen soveltuu mielestäni Glacerin ja Straussin jo 1960-luvulla kehittämä grounded-teoria lähestymistapa, jossa teoria muodostetaan lähes puhtaasti aineistosta.

Tarkastelen äitiyttä naistenlehtien näkökulmasta. Naistenlehtiä on Suomessa tutkittu jonkin verran. Naistenlehdet ovat niin naisten kuten myös miesten keskuudessa - noin 10% miehistä lukee naistenlehtiä - varsin laajasti luettuja lehtiä, joten niiden vaikutusta ihmisiin ei sovi väheksyä. Erilaisuus, erilaiset suhtautumistyyliä sekä yllättävät ilmiöt saavat naistenlehdissä palstatilaa, mutta myös arki näyttäytyy naisten-

lehdissä mielenkiintoisena, varsinkin silloin, kun kyseessä ja tarkastelun kohteena on julkisesti tunnettu henkilö ja hänen elämänsä. Julkisuuden henkilöt saavat sanansa kuuluville aivan toisella tavalla kuin rivikansalaiset. Ajankohtaiset ilmiöt heijastuvat lehdissä ja yhdessä muun median kanssa naistenlehdet myös tuottavat uusiakin ilmiöitä.

Myytti on hyvin moniselitteinen ja monimutkainen käsite ja pyrin selvittämään sen olennaista luonnetta vertaamalla sitä muihin sitä merkityksellisesti lähellä oleviin käsitteisiin nähden. Äitimyyttiä ylläpitävät tekijät ja äitimyytistä vapautuminen ovat tutkielmani kannalta keskeisimpiä aiheita äitimyytin kannalta. Myytti äidille ominaisesta luonnosta elää vahvana mutta kuitenkin sitä pyritään romuttamaan ja vanhojen myyttien tilalle pyritään löytämään uusia monipuolisia äitiyden malleja. On kiintoisaa tarkastella, millaisena äitiys nykyajan naistenlehdissä näyttäytyy.

2 MONINAISET MYYTIT

2.1 Mikä on myytti?

”Myytti on samanaikaisesti kaikki ja ei mitään”, toteaa Strenski (1989, 1) teoksensa *Four theories of myth in twentieth century history* johdannossa. Tässä lauseessa kiteytyy myytin olennainen luonne, sen moniselitteisyys.

Aikamme filosofiassa myyteistä ei siis ole olemassa varsinaista yhtenäistä teoriaa, joten siten niistä ei ole olemassa myöskään yhtenäistä tulkintaa (Vattimo 1989, 40). Myytin määritelmiä ja teorioita tuntuu olevan olemassa yhtä monta kuin niiden kertojia ja tulkitsijoitakin. Myytin käsite on myös varsin moniulotteinen. Kreikankielinen sana 'mythos' on vaihdellut merkitykseltään tarkoittaen aikojen saatossa puhetta, sanaa, kertomusta, ajatusta, hiljaista puhetta ja ajattelua. Yksittäistä myyttiä ja mytologiaa – tässä tapauksessa äitimyyttiä – voidaan lähestyä pohtien, mistä ja miten se on syntynyt sekä miten ja miksi se toimii. (Koivunen 1995, 13.)

Koivunen (1995, 13-14) määrittelee myytin ensisijaisesti kertomukseksi. Tällainen kertomus toistuu eri kulttuureissa, vaikka sen henkilöt vaihtuisivatkin, sillä myytin ydinolemus säilyy, vaikka se vetääkin puoleensa uusia aineksia ja muuntuu uuteen ympäristöön sopivaksi. Myyttiset aiheet ovatkin siis usein sidoksissa menneeseen aikaan. Myyttisessä kertomuksessa ei ole tärkeitä löytää järjestä perustelua tai loogista juonta: myytin merkitys, syvärakenne ja tehtävä ilmenevät aina kertomuksen muodossa sen juoneen ja rakenteeseen sitoutuneena. Viime kädessä myyttinen taso on kuitenkin tiedostamattoman alueella, joten se voidaan ymmärtää ainoastaan tutkimalla yksilöllistä tai kollektiivista piilotajuntaa.

Auvinen (1979) katsoo myytin olevan lähinnä esimerkinomainen malli, jonka mukaisesti kunkin yhteisön jäsenten odotetaan käyttäytyvän. Hänen määritelmänsä myytistä on sosiologinen ja se soveltuu myös kuvaamaan äitimyyttiä. Meillä on kuvitelmissamme siis eräänlainen malliäiti, jonka pohjalta luomme käsityksemme, ohjeet ja normit käyttäytymiseemme. (Auvinen 1979, 183-184.) Myytit voivat siis säädellä päivittäistä kanssakäymistämme kieltojen ja käskyjen tavoin. Kuten symbolit myös myytit saattavat vahvistaa tietentyypistä käyttäytymistä ja luoda yksimielisyyden käsityksiä. Myyttiset kertomukset esimerkiksi saattavat ylläpitää menneisyyden käsityksiä kulttuurin nykyisenkin toiminnan perustana ja oikeana käyttäytymisvaihtoehtona. Varsinkin ”pyhät kertomukset” pyrkivät vahvistamaan yhteisön uskonnollisia arvoja ja normeja. (Peltonen & Stenvall 1991, 8-9.)

Myytti voidaan määritellä myös strukturaalisesti eli sen rakenteesta käsin. Strukturalistit uskovat, että alitajunnasta kumpuavat lait hallitsevat ihmisen käyttäytymistä ja sen mukaisesti eri sosiaalisia instituutioita. Myytin, niin kuin jokaisen instituution, takaa voidaan ajatella löytyvän alitajuinen rakenne, joka hallitsee ajatteluumme ja siten selittää monia kulloinkin kyseessä olevan yhteiskunnan ilmiöitä. (Auvinen 1979, 183-184.)

2.2 Myyttien synty

Myyttien elämänkaarta voidaan pitää pitkänä, koska ”eri kulttuurien myytit kattavat yleensä koko ajateltavissa olevan ihmiskunnan ja universumin historian sekä kullekin yhteisölle merkityksellisen sosiaalisen todellisuuden.”(Suomalainen tietosanakirja 1991, 566). Niin myyttien yleensä kuin myös äitimyytin historia on siis hyvin pitkä. Äitimyytin varhaisimmat juuret ovat hyvin kaukana historiassamme ja kietoutuvat läheisesti naismyyttiin. Äitimyytin valta on kulkeutua suhteellisen muuttumattomana sukupolvelta toiselle kulttuurin ja sen perinteen mukana ja näin ollen vaikuttaa hyvinkin laaja-alaisesti ja vaikeasti paikannettavana ilmiönä äitiyden kentällä.

Myytti on dynaaminen, muttei kuitenkaan sanan varsinaisessa merkityksessä, sillä se on myös staattinen ja järjestävä (Kupila 1987, 10). Myytin on mukauduttava kehityk-

seen, että se säilyisi hengissä. Ei välttämättä siten, että vanhat myytit tuhoutuvat sitä mukaa kun uusia syntyy vaan pikemminkin siten, että myytit muovautuvat uudentyyppisiksi ja uuteen tilanteeseen paremmin sopiviksi. Myytin kehityksen voi katsoa olevan siis lähinnä evolutionaalista kehitystä. (Fiske 1990, 119; Koivunen 1995, 14-15.)

Myytti esiintyy usein kollektiivisena käsitteenä. Kun myytistä puhutaan yhteiskunnallisena käsitteenä, sen katsotaan sisältävän sellaiset ideat ja käsitykset, joita tietyn sosiaalisen ryhmän jäsenet keskenään jakavat. Kollektiivisen muistin välineenä myytti vakiinnuttaa kulttuurille ominaista ajattelu- ja tulkintatapoja eli vahvistaa yhteistä käyttäytymistä ja siihen liittyvää yksimielisyyden käsitystä (Combs 1979, 2-5). Myyttiin liittyy myös kertomusperinne. Myyttiset kertomukset ovat omalta osaltaan vahvistamassa yhteiskunnan ja sen kulttuuriarvojen ja -uskomusten muuttumista yhdenmukaisiksi (Peltonen & Stenvall 1991, 9-10).

Ihmiset ovat myytin olemassaolon edellytys. Kyetäkseen täyttämään sille asetetut tehtävät ja toimimaan ihmisten keskuudessa myytin täytyy olla sekä uskottava että kommunikointikykyinen yhteiskunnassa ja kulttuurissa, jossa se säilyy. (Kupila 1987, 12-13.) Myytti tarvitsee elääkseen myös yhteiskunnan, joka koostuu eri hierarkioista, sillä myytti ylläpitää vallitsevia ja hallitsevia ideologioita. Ideologioita ylläpitävät tahot puolestaan pyrkivät oman etunsa nimissä pitämään myytin hengissä.

2.3 Myyttiin yhteydessä olevia käsitteitä

Myytin ja *ideologian* käsitteitä on käytetty lähes synonyymisesti. Tätä ne kuitenkin eivät ole, kun ideologia muotoutuu ajan kuluessa yhä uudelleen, myytit ovat pysyvämpiä. Yhdistämällä myytti ideologiaan myytin voidaan katsoa olevan pyrkimys moraalisten vaatimusten, sosiaalisen alistumisen ja käytännöllisten tarkoituserien tyydyttämiseen. Kun myytti syntyy, sen käyttö kytketään tiettyihin vakiinnutettuihin instituutioihin, tiettyjen ryhmien arvostusten, vallan ja statusten ylläpitoon. Myytin käyttö poliittisena käsitteenä tähtää tietyn poliittisen tavoitteen saavuttamiseen, vahvistamaan yhteisössä valtaapitävien auktoriteettia. (Auvinen 1977, 160-161.)

Arkkityypit ovat yhteydessä myytteihin. Jung antaa arkkityypeille naturalistisen tulkinnan. Hänen mukaansa arkkityyppi on periytyvä käyttäytymis-, kokemis- ja hahmottamistaipumus, joka sikiää elävän organismin perusluonteesta ja ihmisen elinympäristöstä. Objektiivisen idealismin mukainen arkkityyppiteoria määrittelee arkkityypit todellisuuden yleisimmiksi ideaalisiksi perusteiksi, jotka ilmenevät eri tasoilla. Tämän teorian mukaan arkkityypit ovat sekä perimmäisen todellisuuden ominaisuuksia että inhimillisen elämän yleisimpiä eettisiä periaatteita, joita ihmiset pystyvät vaistonvaraisesti oivaltamaan. Sellaisenaan arkkityyppiä ei pysty sanallisesti kuvailemaan. Myyttien ja filosofisten tulkintojen muodossa ne saavat kuitenkin myös sanallisen kuvauksen. (Korte 1988, 244-245.)

Kupila (1987) mieltää myytin olevan lähellä *stereotypiaa* mutta toteaa samalla, että myytit ovat tiedostettavuutensa ja tunnistettavuutensa vaikeuden vuoksi stereotyyppioita pysyvämpiä (Kuronen 1989, 28). Samuel ja Thompson (1990) toteavatkin ”myyttisokeuden” olevan yleismaailmallinen ilmiö, joka esiintyy sekä suullisessa että kirjallisessa perinteessä. Stereotyyppioita on niiden tunnistettavuuden vuoksi helppo murtaa kuin myyttejä. Tosin stereotyyppiset käsitykset asettavat rajoituksia ja määrittelevät samantapaisesti kuin myytitkin. Stereotyyppiat sisältävät toisinaan myös piiloviestejä, joita me sisäistämme tietämättämme eli ne eivät aina olekaan niin näkyviä kuin luulemme.

Myös *uskomuksia* voidaan pitää myytin ”sukulaisina”. Tosin uskomukset ovat dynaamisempia ja enemmän yksilöihin kytkeytyneitä kuin myytit. Kulttuurinen ympäristö muokkaa jäsentensä kokemuksia ja näin ollen uskomukset ilmentävät myös ympäröivää kulttuuria. Yksilö ei ole useinkaan kulttuurin käsitysten passiivinen vastaanottaja vaan pikemminkin aktiivisesti ympäristöstään tulevaa tietoa työstävä ja muokkaava toimija. (Abelson, 1986.)

Instituutio on välillisesti yhteydessä myyttiin silloin, kun se nähdään osana ideologiaa. Esimerkiksi äitiys instituutiona määrittelee äidin normeina, odotuksina ja vaatimuksina (Niemelä 1991b, 110). Vaikkei äitiyden instituutio olekaan yhdenmukainen todellisen äitiyden kanssa, se on kuitenkin merkittävä naisen aseman määrittelijä ja

säätelijä. Äitiyden instituutio vaikuttaa muun muassa naisten koulutus- ja ammatti-toiveisiin sekä määrittelee, miten lapset tulee synnyttää, hoitaa ja kasvattaa. (Rich 1977, 42.)

2.4 Naiseuden myytti

Naiseuden myytti ja äitimyytti ovat läheisessä yhteydessä toisiinsa. Eliasson (1993, 13-14) jakaa naista koskevat myytit neljään eri kategoriaan. Ensinnäkin nainen kuvattiin useissa varhaisissa uskonnoissa äiti luonnoksi, jonka suurin mahti oli elämää luova voima. Tällaista luovaa voimaa piti kuitenkin pyrkiä kesyttämään, ettei se mene liiallisuuksiin. Toinen naismyytti kuvaa naisen olennoksi, jonka ylimaallista viehätysoimaa yksikään mies ei pysty vastustamaan. On siis naisen sukupuolisen veto-voiman syytä, jos mies ei pysty hillitsemään itseään. Kolmas myytti määrittää naisen alempiarvoiseksi olennoksi, jollaista mies kuitenkin tarvitsee muutamiin asioihin. Nainen on siis miehen omaisuutta ja hän on kaikessa miestä heikompi. Neljännen myytin mukaan nainen eroaa miehestä niin suuresti, että miehen on häntä vaikea ymmärtää. Koska nainen on niin mahdottoman mutkikas olento, on miehen häntä aivan turha edes yrittää ymmärtää, saati kunnioittaa.

Nainen myyttisenä olentona ja todellinen nainen nivoutuvat käytännössä yhteen. Ne asiat, mitä naiseen myyteissä liitetään, liitetään todelliseenkin naiseen: naiset ovat tunteikkaita ja intuitiivisia sekä toimivat pikemminkin tiedostamattomalla tasolla. Yhteiskunnan valtarakenne ja kulttuuriperinne määrittävät muutenkin sen, millaisiksi nainen ja naiskuva kulttuureissa muodostuvat. Tunnettu yleismaailmallinen naiskuva on toisaalta rakastava, palveleva ja tarpeet tyydyttävä toisaalta passiivinen, uhrautuva ja mukautuva. (Korte 1988, 106-107.)

Ihmisen minäkuva muotoutuu hänen kulttuuristaan käsin ja kulttuuri tuottaa juuri sellaisia myyttejä ja kertomuksia, jotka toistavat ja vahvistavat yksilön kokemusta itsestään. Kulttuurimme myyttinen perintö on runko, joka pitää koossa ihmiset yksilöinä ja yksilöt kokonaisuuksina. Myytit toimivat peileinä heijastaen meille muodon, rajat ja minuuden yksilöinä ja yhteisön jäseninä. Kulttuurien mytologia ja uskontojen

pyhät tekstit ovat pääosin miesten luomia. Myös naiset ovat kertoneet omia tarinoitaan muttei niitä ole kelpuutettu kovinkaan usein ”viralliseen kaanoniin”. Naisista on näin ollen tullut miehisten kertomusten osia ja heidän minäkuvansakin on muotoutunut miesten kertomusten kautta. Kristinuskossa tämä on merkinnyt kahtiajakautunutta naiskuvaa: toisaalla on synnitön Neitsyt Maria, toisaalla seksuaalisuuttaan katuva Maria Magdalena. Vastakkainasettelu äiti – huora on siis ikivanha ja heijastaa miehen pyrkimystä hallita ensisijaisesti naisen seksuaalista, mutta myös muuta käyttäytymistä. (Koivunen 1995, 12-13, 20.)

Eichenbaum ja Orbach (1989, 16-18) esittävät kolme naista määrittävää normia. Ensimmäinen säännön mukaan naisen tulee mukautua toisen tarpeisiin eli suhteuttaa omat tarpeensa toisen tarpeisiin. Tämä normi on johtanut naisen epävarmaksi omista tunteistaan ja aliarvioimaan niitä. Toinen määräys vaatii naista elämään suhteessa toisiin: nainen ei voi siis elää yksin, vaan hänellä on oltava elämänkumppani. Naisen on luotava itsestään olento, joka on toisia miellyttävä, sillä naisen yksinelämistä ei voi nähdä myöskään naisen omana tietoisena valintana. Viimeisen normin mukaan nainen on emotionaalisesti suuntautunut. Naisten oletetaan olevan tietoisia toisten tarpeista ja myös vastaavan niihin. Biologisesta näkökulmasta katsoen naiseus on aikaisemmin antanut naiselle valtaa, mutta nämä kolme normia tavallaan vaikuttavat siihen, kuinka naisellisuudesta tulee kulttuurissamme jäykkä malli. Biologinen näkökulma äitiydestä on tavallisesti määritelty olevan sidoksissa myyttiseen naiseen ja yleensäkin naisen luontoon. Myyttinen nainen saa siis todellisen statuksensa vasta äitinä, jolloin häntä määrittää tarkemmin asetetut ehdot eli äitimyytit.

3 ÄITIMYYTTI

3.1 Äitimyytin käsite

Äitiyden myyttinen tarkastelu omaa pitkät kymmenistä satoihin vuosiin ulottuvat perinteet. Alkujaan samassa myyttisessä äidissä yhdistyi usein sekä hyvä että paha. Myöhemmin myyttiset äidit ovat eriytyneet hyväksi ja pahoiksi äideiksi. Äitimyytti tai myyttisyys äitiydessä on tehnyt äitiydestä siis jollakin tapaa kaksipuolisen ilmiön, joko olet hyvä tai huono äiti. Vaikka jokaisessa kulttuurissa on omat myyttiset äiti-hahmonsia, näillä myyttisyyksillä on myös yhteyksiä toisiinsa, eri kulttuurien myyttiset äidit saattavat olla hyvinkin samankaltaisia (Korte 1988, 90).

Äitiyden myyttisyys on alun perin lähinnä naisen biologisista ominaisuuksista koostuva ilmiö. Kortteen (1988, 225-226) mukaan on hämmästyttävää, että ne naiselle läheiset myytit, jotka korostavat naisten elämänongelmia, naisten voimaa sekä miesten ja naisten tasa-arvoa, ovat muuttuneet kristinuskon ja patriarkaalisuuden myötä sisällöltään erilaisiksi, kaavamaisia naiskuvia välittäviksi. Naisten tarinat ovatkin muuttuneet välittämään miesten elämysmaailmaa ja naiskuvaa. Länsimainen kulttuuri on vaikuttanut naisiin heidän kaikilla elämänalueillaan. Länsimaiselle kulttuurille ominaiset käsitteellinen ajattelu ja voimakas suuntautuminen ulkoiseen toimintaan ovat piirteitä, joiden seurauksena aikaisemmin tasavertaiset alkuäidit ovat muuttuneet konkreettisiksi naisiksi, joita kuvaavat kulloisenkin aikakauden tyypilliset piirteet.

Nainen saa myötäsyttyisen asemansa sukupuolisena olentona eli äitinä. Muihin kuin sukupuoleen perustuvaa statusta on totuttu pitämään eräänlaisena häiriöilmiönä yhteiskunnallisessa järjestelmässä, sillä mies määrittelee naisen ja etenkin oman naisesa statuksen. Äitimyyttiä toteuttava nainen on alistuva ja epäitsenäinen, joskin tie-

dostamattomassa roolissaan tyytyväinen, koska hän näin parhaiten vastaa kulttuurin odotuksia. Myytti varmistaa naisen alistumisen mahdollisimman näkymättömästi. Myytin ylläpitäjän ei tarvitse keksiä tosiasioita käyttäytymisensä ja mielipiteittensä tueksi, vaan hänen tarvitsee vain tulkita jo olemassa olevaa maailmaa ja toimia sen arvojen ja normien mukaisesti. Äitimyytti toimii myös naista itseään vastaan, kun hän joutuu ohjaamaan omat taipumuksensa ja tarpeensa syrjään, jotta sopisi tiettyyn ennalta sovittuun kaavaan. (Auvinen 1979, 187-189.)

Äitimyytin vaatimukset. Niemelä (1991a, 449-451; 1991b, 111-112) erittelee äitimyytin vaatimukset kolmeen eri luokkaan. Ensimmäinen äitimyytin vaatimukseen kuuluu, että ”äidin pitää olla kärsivällinen”, ”rakastaa lastaan alusta alkaen”, ”äiti ei saa suuttua lapselle”, ”äiti ei saa tuskastua lapsen hoitoon” ja ”äidin pitää olla mielialaltaan pysyvä”. Näiden vaatimusten yhteisenä tekijänä on, että äidin tulee kieltää varsinkin negatiiviset tunteensa lastaan kohtaan. Äitimyytin toisen kohdan mukaan ”äidin tulee olla uhrautuva”, ”äidin tulee mukauttaa elämänsä mielellään vauvan tarpeiden mukaan”, ”äidin tulee antaa periksi lapselle”, ”äidin tulee olla epäitsekäs” ja ”äidin tulee unohtaa omat tarpeensa lapsen tarpeiden vuoksi”. Äidin tulee siis kieltää omat tarpeensa lapsen sanellessa ehdot. Kolmanteen kohtaan sisältyvät väitteet, ”äidin tulee äitinä pyrkiä täydellisyyteen” ja ”äidin tulee saada äitiydestään elämänsä koko sisältö”, edellyttävät, että äiti on vauvan kanssa touhutessaan keskittynyt lähinnä siihen, millainen hän itse on äitinä ja täyttääkö hän mahdollisesti kaikki äitimyytin asettamat täydellisen äidin vaatimukset.

Äitimyyttiin liittyy monia asioita, joista yksi lienee äidinrakkaus, sillä onhan äidinrakkaus yksi äidin identiteetin keskeisimpiä tekijöitä. Äitimyytin mukaan äidinrakkauden tulisi olla pyyteetöntä, lapsen ehdoilla toimivaa. Kuten rakkaussuhteissa yleensä myös tässä henkilöitä on kuitenkin kaksi, äiti ja lapsi. Shafferin (1977) mukaan äidinrakkaudessa on keskeistä, että äiti pystyy samastumaan lapseensa niin hyvin, että pitää tätä osana itseään. Hän kuitenkin tähdentää, että äidinrakkaus vaatii syntyäkseen äidiltä halukkuuden vanhemmuuteen.

Äitimyytin ristiriidat. Äitimyytin perusristiriita on miehen ja naisen välinen vallankäytön ongelma. Äitimyytin perusrakenne kuvaa oikeata valtakysymysten ratkaisua

sukupuolten välillä, myytti pyrkii turvaamaan miehen vallan. Äitimyytissä miehen ja naisen välinen vallankäytön ongelma on kätkeyty, ei niin äärimmäiseksi vastakohtaisuudeksi, kahden eri naislajin – hyvän ja huonon - välille. Äitimyytti saa naiset kilpailemaan keskenään, eikä miehistä valtaa vastaan. Yhteiskunnassamme on vain yksi mieslaji, mutta vähintäänkin kaksi naislajia, suositeltava ja vältettävä. Ranskalaisen strukturalisti Lévi-Straussin mukaan myytillä pyritäänkin alkujaan saattamaan sopusointuun yhteen sopimattomia näkemyksiä: myyttisen selittämisen avulla pyritään siis ratkaisemaan ristiriitoja. Vaikka kaksi uskomusta olisikin vastakkaisia, ne voivat elää samanaikaisesti mielessämme. Myytin avulla vastakkaisuus voitetaan tai vähintäänkin hämähärytetään, siten ettei ristiriita enää meitä kiusaa. Tämä onkin myytin yleinen funktio, se suo ajattelullemme logiikan, joka kykenee ohittamaan vastakohtaisuudet. Myytti yhdistää alkuperäisen vastakohtaisuuden sarjaksi vähemmän äärimmäisiä vastakohtaisuuksia. Myyttinen ajattelu etenee näin vastakohtaisuuksien tiedostamisesta niiden ratkaisuun. (Auvinen 1979, 184-185.)

Länsimainen nainen törmää elämässään kahtia jaetun naiseuden harhaan. Tämä harha on kristinuskon kautta määritelty kahtia jaettu naiseus. Äitiys on puettu neitseellisesti synnyttäneen madonnan myyttiin, josta seurauksena on äitiyden ja seksuaalisuuden ristiriita. Avoimesti seksuaalisuutensa näyttävää äitiä pidetään kristinuskon mukaan huonona naisena ja äitinä. Etsiessään omaa minuuttaan ja luodessaan omaa identiteettiään naisen tulee selvittää suhteensa näiden kahden perusmyytin kanssa. Hänen on suhteutettava oma sukupuolensa ja seksuaalisuutensa näiden kahden myytin väliselle jatkumolle. Tämä tehtävä on mahdollon, jos nainen haluaa pitää kiinni eheydestään ja olla oman elämänsä subjekti, eikä miehen silmien kautta määritelty objekti (Koivunen 1995, 16-17, 22).

3.2 Äitimyytin seuraukset - täydellisen äidin jalanjäljillä vai muutoksen edessä

Kulttuurista ja yhteiskunnallista äitiyttä muovaavat monet asiat. Kristinuskon ihannoitua äitiyttä ja liittämään siihen myyttisiä sävyjä. Tämän lisäksi myös yhteiskunnalla ja politiikalla sekä erilaisilla ja eri tahojen asiantuntijoilla on sanansa sanottavana, kun määritellään yhteiskunnan kannalta toivottua ja hyvää äitiyttä. (Nätkin 1995, 69.)

Tavallaan nämäkin instanssit vaikuttavat osaltaan siihen, millaisia myyttejä äideistä kulloinkin kerrotaan, ovathan ne kulttuurista kumpuavia ja rakentuvia. Suomessa äitien tilanne on hyvä, alistettuja kotiäitejä ei kulttuurissamme pitäisi esiintyä. Ellei sitten oteta huomioon perheväkivallan uhreja, joita Suomessakin varmasti on. Koulutusmahdollisuudet ja työssäkäynti ovat pientenkin lasten äideille sallittuja ja mahdollisia asioita. Äitiyden ja työn tai harrastusten voidaan myös katsoa täydentävän toisiaan sopivasti.

Kulttuurissamme on hyvästä - ja täydellisestä - äidistä tietynlainen myyтинmukainen kuva, jota todellisuudessa yksikään äiti ei pysty täyttämään. Yhteiskunnassamme vallitseva myyttinen äitikuva esittää äidin uhrautuvana, epäitsekkäänä ja väsymättömänä. Tällaiselle naiselle äitiys on elämän tärkein tehtävä ja naisidentiteetin rakentajana. Helakisa (1991, 84) viittaakin perinteiseen kristilliseen äitikäsitteeseen ihanneäidistä puhuttaessa. Perinteinen kristillinen ”martyyriäiti” on nykyaikana kuitenkin kaukana totuudesta ja nykypäivän äidistä.

Niemelän (1991a, 447-448; 1991b, 112-113) mukaan juuri äitiydessä naisen katsotaan löytävän todellisen ydinolemuksensa, joka on naiselle ulkoapäin määritelty. Äitiydessä nainen tyydyttää sekä miehensä että lapsensa tarpeet mutta unohtaa samalla omat tarpeensa ja etenkin seksuaalisuutensa. Mitä enemmän nainen pystyy vapautumaan kulttuurimme ”todellisen” äidin malleista, sitä vapaampi hän on myös kokemaan äitiyden omista tunteistaan käsin omana kokemuksenaan.

Äitimyytti on siis kaventanut naisen rooleja ja äitiydestä on muotoutunut naisen ainoa hyväksyttävä rooli. Äitiys tavallaan tukahduttaa muut naisen roolit. Tällainen roolien rajoittuminen voidaan toisaalta ymmärtää ristiriidattomaksikin, sillä monille naisille äitiys todellakin on tärkeä osa naiseutta ja äitiytensä kautta he kokevat tehneensä parhaansa, ja jotain arvokasta yhteiskunnan hyväksi. (Heinämaa & Saarinen 1983, 126; Kynsilehto & Niemi 1993, 15; Richardson 1993, 1-4.) Psykoanalyttiset teoriat tukevat tällaista myyttisyyden piirrettä. Chodorowin (1978, 3, 11, 78, 156-157) mukaan pienten lasten hoitojärjestelyt ovat lähes yleismaailmallisia. Naisen rooli äitinä ei suinkaan pääty synnytykseen, vaan hän ottaa myös ensisijaisen vastuun lapsenhoidosta. Psykoanalyttisen näkemyksen mukaan lisääntyminen ja lapsenhoito

ovat asioita, joista pääasiassa nainen on vastuussa: äidin ja lapsen tarpeet ovat yhtäläisiä ja äidin on oltava lapsen saatavilla herkeämättä tämän tarpeita tyydyttämässä.

Pelkkään äidinrooliin paneutuminen ei välttämättä ole varsinkaan nykypäivänä kovin ajanmukaista. Millerin, Demster-McClainin ja Moenin (1991, 572-577) mukaan äidit olivat sitä tyytyväisempiä elämäänsä mitä useammassa rooleissa he toimivat. Myös heidän itsetuntonsa oli parempi ja he kokivat äidinroolinsakin positiivisemmaksi kuin ainoastaan äidinroolissa toimijat. Äitiyden ei tietenkään tarvitse olla varsinkaan nykyään naisen ainoa hyvänä pidetty identiteetti, vaan hän voi osallistua muuhunkin sosiaaliseen elämään. Tällaisesta itsekeskeisyydestä saattaa kuitenkin toisinaan seurata osin äitimyytinkin vaikutuksesta syyllisyyden tunteita.

Kaplanin (1988, 323, 347-348) 1980-luvun lopulla tekemässä tutkimuksessa äidit kokivat omat tarpeensa ongelmallisiksi ja äiti - lapsi -suhteen eristetyksi. Äidit eivät kuitenkaan liittäneet ongelmiaan yhteiskunnalliseen kontekstiin vaan ennemminkin sukupolvien ja etenkin naisten välisiin suhteisiin. Äitimyytti elää eri tavoin eri sukupolvien mielissä, äidit ovat toimineet usein äitimyytin mukaisesti ja odottavat ehkä asiaa sen enempää tiedostamatta, että heidän tyttärensä toimisivat suurin piirtein samalla tavalla kuin he aikoinaan. Mutta tyttäret kokivat itsensä irrallisiksi. Kaplan esittääkin yhtenä syynä tähän katkenneet suhteet omaan äitiin ja perinteisiin: äitejä ei pakoteta olemaan perinteisiä äitejä vaan äidin on itse löydettävä tarkoitus äitiydelleen. Kaplanin haastattelemat äidit kokivat tilanteensa vaikeaksi. He eivät hyväksyneet perinteisen äitimyytin vaatimuksia mutta silti nämä vaatimukset vaikuttivat heihin. Tämä ilmentää jokseenkin äitimyytin vahvuutta ja valtaa vaikuttaa, vaikka suhde perinteisiin olisikin katkennut. Äitiydellä on pitkä menneisyys, jota on vaikea muuttaa.

4 ÄITIMYYTTIÄ YLLÄPITÄVIÄ TEKIJÖITÄ

4.1 Äitimyytti ja ydinperhe

Tilastokeskuksen vuoden 1999 vuosikirjassa ennustetaan, että vuonna 1998 solmittuista avioliitoista puolet päättyy eroon (Tilastokeskus 1999, 112). Solmittujen avioliittojen määrä - paria huippua lukuun ottamatta - on Suomessa vähentynyt tasaisesti sotia seuranneitten vuosien jälkeen. Samalla myös avioerojen osuus on kasvanut. Ja yksinasuvien ihmisten määrä on lisääntynyt. Näiden tosiasioiden valossa voi vain päätellä, että ydinperhe perhemuotona on häviämässä. Avioliitto tosin koskaan tulee menettämään suosiotaan kokonaan, onhan se vieläkin hyvin suosittu instituutio ja suuri osa ihmisistä haluaa mennä naimisiin ainakin kerran elämässään. Nykyään avioliitossa korostuu enemmän kuin aiemmin puolisoiden toisiaan kohtaan tuntema kiintymys ja rakkaus, ja perheen poliittinen - toimeentulo, hyvinvointi - merkitys on vähentynyt.

Ydinperheen lyhyt historia. Länsimaisessa nyky-yhteiskunnassa harvat perheet muodostavat enää traditionaalisen ydinperheen. Giddens (1998, 89-90) erittelee Länsimaiden eroprosentteja valtioittain. Prosenteista käy ilmi, että juuri Pohjoismaissa erojen määrä on suurin ja ydinperheitten määrä pienin. Puhutaankin perheitten ”murtumisesta” – perheellä tarkoitetaan tässä juuri ydinperhettä, jossa mies käy töissä ja vaimo hoitaa kotityöt ja perheen tarpeet. Yhteiskunnassa tapahtuvat muutokset kohtaavat myös perheessä, sukupuoltenvälinen tasa-arvo, naisten työssäkäynti, muutokset seksuaalisessa käyttäytymisessä ja oletuksissa, kodin ja työn muuttuvat suhteet.

Ydinperhettä sellaisenaan ei aina ole ollut olemassa. 1800-luvulla perhe alkoi Suomessa muuttua vähitellen yksityiseksi alueeksi ja syntyi ydinperhettä ihannoiva ideologia (Häggman 1994, 24, 218-219). Ydinperhe ideana käsitti erityisesti miehen ja naisen erilaiset roolit ja toimintapiirit, tunnepohjaisen puolison valinnan, kasvatukseen keskeisyyden sekä erottumisen julkisesta elämästä. Naisen syrjäyttäminen pois tuotantotaloudesta haluttiin oikeuttaa ihannoimalla äitiyttä ja perhettä (Bridenthal 1982, 232; Häggman 1994, 18-19). Suomalaisen naisen ja työn välistä suhdetta voidaan pitää muusta eurooppalaisesta mallista poikkeavana. Suomi säilyi varsin pitkään pienenä ja köyhänä maataloudesta toimeentulonsa saavana kansakuntana. Jaettu yhteinen agraari työ loi miehen ja naisen välille tarpeisiin perustuvan kumppanuuden. Harvan asutuksen ansiosta mies ja nainen vaikuttivat myös osaltaan yksilöiden elinpiireihin rajoittaen ne tuvan seinien sisäpuolelle. Mies ja nainen toimivat Suomessa yhdessä, eivät erikseen niin kuin Euroopassa. (Rantalaiho, 1994, 17-18.) Tällaiset agraariyhteiskunnan erityispiirteet suosivat naisen kaksinaista työpanosta, itsenäisyyttä ja toimimista yhdessä miehen kanssa samoilla julkisilla elämäntilanteilla (Julkuinen 1994, 199). Suomalaisen naiseuden ja äitiydenkin perustaksi ilmentyi vahva nainen, jonka ankara työetiikka epäerotisoi ja jonka naiseus koostui työstä, hoivasta sekä äitiydestä (Rantalaiho 1994, 19). Myös Nätkin (1997, 23) määrittelee suomalaisen äitikuvaan sisältäneen työntekoa, yhteisöllisyyttä ja yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. Toisin kuin useissa Euroopan ja Amerikan maissa, joissa äitiys on läheisemmin yhteydessä porvarilliseen perheidylliin, jossa mies toimii elättäjänä ja nainen hoivatahtävissä, Suomessa naiset ovat kautta aikojen osallistuneet julkisiin ammattitehtäviin.

Suomalainen ydinperhe. Kuitenkin myös Suomessa ydinperheideologia sai tukea yhteiskunnallisilta vaikuttajilta. Muun muassa Topelius ja Snellman esittivät aikanaan perheen olevan vanhempien ja lasten muodostama kasvatusyhteisö. Koko suvun merkitys tässä tehtävässä siis väheni. Perhe yhdistettiin myös kiinteästi yhteiskuntaan ja sen yhteiskunnallinen merkitys tunnustettiin. Perheen tärkeimmäksi tehtäväksi määriteltiin siveellisten kansalaisten kasvattaminen, joka takasi tietyllä tapaa yhteiskunnankin siveellisyyden. Perheen yhteiskunnallisen merkityksen painottaminen ja perheen liittäminen isänmaallisuuteen, koti, uskonto ja isänmaa –henkisesti, loivat perustan yhteiskunnalliselle äitiydelle. Perheen ytimeksi määrittyi äiti ja hänen mer-

kityksensä muodostui tärkeäksi kodin kautta koko yhteiskunnalle (Häggman 1994, 146; Jallinoja 1984, 41-43). Topelius katsoi naisen luonnollisen luonnolliseksi ole-mukseksi äitiyden. Äidin kuului hänen mukaansa hoitaa ja kasvattaa lapsia. Äidit nähtiin kansalaisyhteiskunnassa: kotona äidin tehtävänä oli valaa kansakunnan perustak-si siveellinen rakkaus. Myös Snellman tähdensi naisen äitiyden ja tämän kautta kan-sallisen perheen merkitystä. Kansallinen äitiys korostuikin Suomessa moraaliseksi ihanteeksi ja naisen tehtäväksi määrittyi siveellisyyden ylläpito kansallisena äitinä. (Helen 1997, 137-142.)

Ydinperheideologia on aikojen saatossa antanut äitiydelle erilaisia merkityksiä kult-tuurisesta katsontakannasta nähden. Suomessa ydinperheideologia oli luomassa äi-distä yhteiskunnallisesti ja kansallisesti aktiivista, osallistuvaa äitiä. Keski-Euroopassa, jossa teollistuminen oli varhaista ja voimakasta, ydinperheideologia nähtiin naisen asemaa heikentävänä, koska se irrotti naiset pois julkisesta alueesta ja asetti heidät muutenkin epäedulliseen asemaan. (Bassin ym. 1994; Barrett 1985, 65.)

Porvarillista ydinperheideologiaa voidaan pitää perustana sille, että äidin uhrautumi-sesta perheelle ja lastenhoitoon on tullut keskeinen sisältö aluksi äitiyden ideologiaan ja lopulta äitimyyttiin. Koko yhteiskunnallisen sukupuolijärjestelmän voi katsoa pe-rustuvan kotikulttiin eli kotien ja äitiyden moraaliseen ylevöittämiseen. Moderni yh-teiskunta – kuten jo vuosisadan alunkin yhteiskunta – saa merkityksensä perheestä. (Nätkin 1990, 27-28.) Äitiyden ylistys sen sijaan omaa vielä varhaisemmat perinteet. Naisen luonto on jo alunperinkin edustanut pysyvyyttä, moraalialueita ja turmeltumatto-muutta (Nätkin 1986, 164). Ydinperheideologiaa onkin naistutkimuksessa pidetty konservatiivien vastareaktiona ilmenevälle naisten emansipaatiolle ja sen takia sitä on tulkittu naista ylistämällä alistavaksi (Häggman 1994, 152).

Ydinperhe ja äitiyden ihannoiminen. Äitiyden ihannoiminen liittyy läheisesti ydin-perheen ideaan. Naiset on saatu pysymään kotona, kun heidän kasvatustehtävänsä on rajattu perheen sisälle. Ihannoiva suhde äitiyteen syntyy usein siitä, että äitiys näh-dään täydellisen naiseuden täyttymyksenä ja ehdottomana määrittäjänä. Ihannoivan suhteen äitiyteen omaava nainen näkee äitiyden erittäin toivottuna sekä ruusuisena asiana ja tuleva äitiys tuntuu hänestä ihanalta. Tällä tavalla ajatteleville naisille äitiys

on keino kokea olevansa todellinen nainen. Äiti kokee itsensä tärkeäksi yhteiskunnalle ja tämä saa myös hänen itsetuntonsa kohoamaan (Kynsilehto & Niemi 1993, 28).

Aikuisen naisen kehitystä kuvatessaan Niemelä (1991a, 449-452) on tutkinut äitiyden ihannoinnin merkitystä. Pitkittäistutkimuksessaan hän kyseli raskaana olevilta naisilta erilaisia äitiyttä koskevia väittämiä. Väitteistä erottui osa omaksi faktorikseen. Näiden väittämien olennainen sisältö, ”nainen on todellinen nainen vasta kun hän on äiti”, oli naisista noin kolmasosan mielestä hyväksyttävä tosiasia. He ihannoivat äitiyttä ja hyväksyivät äitiyden malliksi niin sanotut äitimyytin mukaiset vaatimukset. Äitiyttä ihannoivia äitejä voidaan pitää epävarmoina itsestään. Äidiksi tulon jälkeen heille tärkein rooli on äidinrooli, johon he myös paneutuvat unohtaen samalla muut roolinsa. Kun äiti rakentaa naisellisen identiteettinsä äitiyden varaan, hänen on vaikea määritellä itsensä sen jälkeen, kun lapset ovat kasvaneet ja etääntyneet hänestä.

4.2 Äitimyytti naistenlehdissä

Etenkin nykyaikana median määrä on valtava, eikä sen vaikutuksia ihmisiin tule väheksyä. Median vaikutuksina näkyy myös äitimyytin uusintaminen – miksei myös uudistaminen – ja välittyminen. (Swigart 1991, 241.) Etenkin naisten- ja perhelehdet pystyvät varmasti vaikuttamaan paljon vallitseviin äitikäsitelmiin. Viimeisen 50 vuoden ajan naistenlehtien naiset ja äidit on esitetty länsimaisessa kulttuurissa hyvin samansuuntaisesti. Lähinnä eri kulttuurien erilainen historia on tuonut vaihtelua siihen, millaiseksi nainen ja äiti on lehdissä kuvattu.

Kupila (1987, 72-77) tarkasteli äitimyyttiä joukkotiedotuksessa tutkimalla Kotiliesi-lehden esittämää naiskuvaa viime vuosisadan alkuvuosikymmeniltä lähtien. 1920 ja -30 -luvulla nainen esiintyi lehtien sivuilla lähes yksinomaan äidin ja vaimon roolissa. Sota-aika toi muutoksen naiskuvaan – naisia kehoitettiin osallistumaan toimintaan yhteiskunnan hyväksi julkisella sektorilla. Yhteiskunnan hyväksi naisia pyydetään toimimaan sodan jälkeenkin, tällä kertaa tosin kyseessä oli yksityinen eli koti,

jossa naisen äidinvaisto ja kasvatustehtävä pääsivät oikeuksiinsa. Äidin merkitystä pienen lapsen kehitykselle ei sovi suinkaan aliarvioida. 1960 ja -70 -luvuilla käyty keskustelu liittyi luonnollisesti muuttuneeseen naisen asemaan. Seuraava vuosikymmen toi äitiyden jälleen esille, tällä kertaa puolusteltiin äitiyden ja työnteon yhdistämistä.

Me Naiset –niminen naistenlehti osoittautui Kotilieden kanssa historiallisen äitiku-
van muuttuessa samanlinjaiseksi. Ketola ja Tuomenlehto (1986) tutkivat naiskuvan muutosta Me Naiset –nimisessä naistenlehdessä 1950-luvulta lähtien. Tuolloin nainen pääsääntöisesti kuvattiin äitinä, ja äitiys määriteltiin – äitimyytin mukaisesti – naisen kokonaisvaltaiseksi elämäntavaksi, perheelle omistautumiseksi, ja naiselli-
suuden nähtiin toteutuvan ainoastaan kodissa. Kotiäiti esitettiin puuhakkaana, joka ilmensi kotiäitiyden pitämistä työnä. 1960 ja -70 -luvuilla äitiydestä ei lehdissä pa-
hemmin puhuttu, feminismi oli astunut kuvaan mukaan ja nainen seikkaili muilla elämä-
naloilla sekä tyydytti lähinnä omia tarpeitaan. Uhrautuvan, myyttisen kotiäidin ja avio-
vaimon syrjäytti seksuaalisesti latautunut nuori nainen. 1980-luvulla nainen oli itsenäinen nainen, joka teki jo omia ratkaisujaan sekä muodosti itse identiteettin-
sä.

Tuoreen kuvan äitiydestä ja äitiyden myyttisyydestä antaa Ruokoja (1998, 136), joka tutki Kaks' Plus –lehden äitiyden representaatioita 70- ja 90-luvuilta. Hänen mielestään äitiyteen liitetty myyttisyys on lehdistä pikkuhiljaa hälvemässä, tosin artikke-
leissa puhutaan vieläkin äitiydestä myyttiseen sävyyn. Tärkeimmiksi äitimyytin pur-
kajiksi Ruokoja mainitsee itse äidit: he puhuvat todellisen kokemuksen ja äitimyytin
vastakkaisuudesta. Yhteenvetona voidaan mainita, ettei ainakaan Kaks' Plus –lehden
äiti ole äitimyytin ”martyyriäiti”, vaan aktiivisesti omaa äitiyttään tuottava ja pohti-
va nainen.

Englantilaisia naistenlehtiä tutkinut – Woman, Woman's own, Woman's Weekly –
Ferguson (1983, 109-110, 113-117, 184-191) sai samansuuntaisia tuloksia kuin suo-
malaiset tutkijat. Aina 1970-luvulle asti myös englantilaisissa naistenlehdissä naisen
paikka oli kotona ja hänen tekemänsä työ oli kotityötä. Lehdissä oli kuitenkin jo
1950-luvulla artikkeleja ansionaisista, muttei tuskin kukaan vielä silloin ottanut sel-

laisia artikkeleja tosissaan. Nainen oli lehdissä pääasiassa äiti ja vaimo, josta vuosien saatossa syntyikin stereotyyppinen kuva omissa toimissaan viisaasta ja lämpimästä äidistä. 1970-luvulle asti kuva äidistä säilyi muuttumattomana, eikä artikkeleita huonoista äideistä kirjoitettu. 1980-luvun molemmin puolin lehtien esittämät naistenroolit ovat Fergusonin mukaan pikemminkin laajentuneet kuin muuttuneet. Viimeisten vuosikymmenten aikana työssäkäyvä äiti on päässyt eroon huonon äidin imagosta ja äidinrooli ei ole enää äitimyytin mukaisesti sidoksissa avioliittoon ja ydinperheeseen. Rooleihin liittyvien muutoksien lisäksi myös arvoissa on tapahtunut muutoksia. Nainen on siirtynyt objektista subjektiksi. Kurin ja itsekontrollin tilalle on tullut naisen oman arvon korostaminen ja onnellisuuden tähdentäminen.

5 ÄITIMYYTISTÄ VAPAUTUMINEN

5.1 Myyttejä murtamalla vapaaksi?

Jo vuonna 1949 de Beauvoir (1980, 113) julisti, että ”Myytti naisesta saattaa jonakin päivänä sammua ja kuolla, sillä mitä enemmän naiset kasvavat ihmisinä, sitä nopeammin heissä kuolee tuo ihmeellinen Toisen ominaisuus. Mutta nykyään se on vielä jäljellä kaikkien miesten sydämessä.” Myytin perustat ovat aina tietyn valtakonfliktin olemassaolon perusta ja siten myyttiä on vaikea tuhota ilman, että samalla tuhoaa sitä ylläpitävän ryhmän tai rakenteen (Auvinen 1977, 158). Jotta äitimyytti pystyttäisiin murtamaan, on siitä seurauksena miesten ja naisten välinen valtakamppailu.

Äitimyytti edustaa perinteistä käsitystä äitiydestä. Perinteisyys ei kuitenkaan ole enää niin itsestään selvää ja katkeamatonta, eivätkä perinteiset käsitykset välttämättä siirry aina eteenpäin. Kaplanin (1988, 346) tutkimat äidit totesivatkin tullessa äideiksi yhteiskunnallisten muutosten keskellä. Heidän elämänsä on varmasti erilaista kuin heidän omien äitien ja nyt äitien tyttäret eivät halua uusintaa äitiensä elämää vaan pyrkivät uudistamaan ja muuttamaan sitä. Kaplanin tutkimukseensa haastattelemat kaksitoista naista olivat kaikki kaukasialaisia New Yorkin seudulla asuvia ensisynnyttäjiä, joista useimmat olivat luoneet uraa ennen lapsen syntymää.

Auvisen (1979, 190-191) tutkimus, joka perustui 600 naimisissa olevan naisen haastatteluun, käsitteli miten naiset tuolloin lähellä 1980-luvun vaihdetta suhtautuivat äitimyyttiin. Äitimyyttiä kohtaan ilmeni kolmenlaisia asenteita. Ensinnäkin oli äitimyyttiin täysin tyytyväisiä naisia, toiset naiset taas pitivät äitimyytin vaatimuksia liian raskaina ja myytin toteuttamista lähinnä uhrauksena, kolmannet pyrkivät murtamaan myyttejä omassa elämässään julkisin, poliittisin keinoin.

Nopolan (1991, 69, 72) mukaan äitimyytistä ei voi täydellisesti vapautua, ennen kuin kulttuurimme vapautuu pyrkimyksestään hallita äitiyttä. Äitiyden hallitsemisesta voitaisiin vapautua silloin, kun lasten hoitaminen ja yleensäkin kotityöt jakautuisivat tasaisemmin eri osapuolten välille. Tosin hänen mielestään myyttistä äitiä ei yhteiskunnassamme tarvitsekaan muuttaa, sillä sellaisetkin naiset, jotka tietoisesti vastustavat äitimyyttiä, välttävät sen täydellistä rikkomista. Erilaiset ideologiat yhteiskunnassamme kuitenkin muuttuvat, ja niitten vaikutus heijastuu erittäin todennäköisesti myös äitimyyttiin.

Suomalainen naistutkimus on jo jonkin aikaa pyrkinyt pääsemään eroon äitimyytistä arvostelemalla sen diskursiivisia rakenteita. Äitiyden mukanaan tuoma kärsimys on yleisesti mielletty tabuksi, siitä ei avoimesti saisi puhua. Tabuna voidaan toisaalta pitää myös liiallista äitiyden nautinnon julistamista. 1990-luvun naistutkimus korostaa nautinnollisen äitiyden esiinnousua. Äitiydestä voi ja saa vapaasti nauttia ja näyttää sekä myönteiset että kielteisetkin tunteensa. (Nätkin 1995, 68-69.)

Katvalan (1996, 97-98) mielenkiinto kohdistuu hänen pro gradu -työssään siihen, kuinka äitimyytit säilyvät hengissä, vaikka äitiys sinänsä onkin muuttumassa. Hän haastatteli tutkielmaansa seitsemää ensimmäistä lastaan odottavaa äitiä. Näiden tulevien äitien kuvitelmissa äitimyytillä oli edelleen vahva asema. Äitien välillä oli eroja äitimyytin omaksumisessa mutta yleisen ajattelun puolella äitimyytillä oli edelleen Katvalan tutkimien äitien mielessä vahva asema. Eniten äitejä arvelutti tulevaisuudessa äitiyden ja työn yhteensovittaminen. Äidit olivat myös yksimielisiä äidin tärkeydestä lapsen ensihetkinä. Heidän mielestään läheisessä suhteessa lapseen pystyy olemaan vain äiti ja he tunnistivat myös äidinvaiston merkityksen. Haastatelluista naisista kaikki eivät olleet avioliitossa mutta he ajattelivat ydinperheen olevan hyväksi lapselle. Äidit puhuivat myös äitiyden tunteiden monipuolisuudesta ja siitä, ettei äidin aina tarvitse olla väsymätön.

Feminismi ja äitiys yhdessä ovat vastalause äitimyytille. Gordon (1990, 47-48, 127; 1991, 136-137) erittelee feminismin teemoja määritellessään feministiäitejä. Ensinnäkin ”henkilökohtainen on poliittista”, on viesti siitä, kuinka oma elämä on sijoitettu

yhteiskunnalliseen viitekehykseen, siitä tehdään julkista ja poliittista, esimerkiksi kertomalla äitiydessä ilmenevistä ongelmista julkisesti. Toiseksi suuntana on muutos, joka ei kuitenkaan ole vain samapalkkaisuuteen tai jaettuihin tiskivuoroihin yltävää tasa-arvopolitiikkaa, vaan pitemmälle menevää, sukupuolten väliset erot huomioonottavaa: naista ei tulisi enää nähdä toisena. Kolmanneksi feminismi pyrkii ottamaan huomioon ja kuulemaan ”naisenkin äänen” eli naisten tulisi saada puheensa samalla tavoin julkisuudessa kuuluviin kuin miestenkin. Muutos ja vapautuminen äitimyytistä on mahdollista ainoastaan ja vain silloin, kun yhteiskunta on valmis kuulemaan naisenkin puheen ja sen sanoman.

5.2 Kohti äitiyden moninaisuutta

Samalla, kun äitiys erkani perheestä ja avioliitosta sen voidaan katsoa irronneen myös parisuhteesta ja sukupuolirooleista. Vanhemmuus voi olla monimuotoista: mies voi toimia ”kotiäitinä” ja nainen elättäjänä. Tästä huolimatta äitiys ja lasten kasvataminen mielletään edelleenkin usein naisten tehtäväksi sukupuolijärjestelmässä, sillä ainoastaan naisten vanhemmuus on itsestään selvää, koska vain nainen on reproduktiokykyinen (Pylkkänen 1996, 45-46).

Naistutkimuksen ja -liikkeidenkään suhde äitiyteen ei ole ollut yhdenmukainen vaan vähintäänkin kaksijakoinen. Toista ääripäätä edustavat Firestonen ja de Beauvoirin kaltaiset feministit, jotka näkisivät mielellään maailman ilman sukupuolista kahtiajakoa. Heidän mukaansa kuukautiset, raskaus, synnyttäminen, ikääntyminen ja naisruumis ylipäänsä ovat vastenmielisiä. Heidän mielestään naisen reproduktiivinen kyky on este naisen yksilöitymiselle. Firestone vielä tähdensi raskauden barbaarisuutta ja toivoi, että raskaus olisi mahdollista naisruumiin ulkopuolella. Toisen ääripään feminismiä taas edustaa Richin (1977) kaltainen nais erityisyyden ja poliittisenkin perspektiivin korostaminen. Tällaisen gynosentrisen feminismin suojelunhalu ulottuu äitiydestä maailmanlaajuisesti suojeluksi – maapallon täytyy säilyä myös seuraaville sukupolville, julistaa Ruddick (1982). Uudessa naistutkimuksessa ja -liikkeessä ovat esiintyneet nämä molemmat ääripäät. Tästä huolimatta naisliikkeen toista aaltoa voidaan pitää kriittisesti äitiyteen suhtautuvana ja jopa äitikielteenä. Tätä naistutkimuksen aaltoa on kutsuttu tyttären positioksi, sillä usein tyttäret olivat

naistutkimuksen aaltoa on kutsuttu tyttären positioksi, sillä usein tyttäret olivat juuri niitä, jotka arvostelivat ja syyttivät äitejään kaikesta mahdollisesta. Arvioituaan uudelleen äitiyttä 1980-luvulla amerikkalainen ja eurooppalainen naistutkimus alkoi siirtyä tyttären positiosta äidin positioon. Amerikkalaisen naistutkimuksen äitiyskeskusteluja tarkastellessaan, Snitow (1992) katsoo, että keskusteluissa on yhä valalla kaksijakoisuus, nimittäin patriarkaalinen äitiyden ihannoiti ja tasa-arvofeminismin kurjuusajattelu. (Nätkin 1995, 68.) Ruddick (1982) avasi maternalistisen keskustelun lisäksi aivan uuden ajattelumallin, maternaalisen äänen. Tällainen 1980-1990 ilmentynyt uusi ajattelumalli pitää sisällään kiinnittymisen ja irtaantumisen ambivalenssin. Ruddick tähdentää äidillisen ajattelun tunnusomaisia piirteitä, eli suojelua, lapsen kasvun vaalimista sekä lapsen kasvattamista merkitykselliseksi yhteisönsä jäseneksi.

Äitiydestä nauttimista tulisi pitää jokaisen naisen etuoikeutena miehiin nähden. Feministiäidit luovat uuden näkökulman äitiyteen korostamalla äitiyden kokemusten moninaisuutta. Feministille – ja miksei nykyaikana myös niin sanotulle tavallisellekin äidille – äitiys on usein jo sinänsä valinta, sillä useat heistä eivät elä normaalissa parisuhteessa. Feministit joutuvat tasapainottamaan äitiyden ja feminismin keskenään, koska he toimivat yhteiskunnan valtarakenteiden sisällä mutta samalla murtaavat sen normeja. (Simonen 1991, 233.) Feministiäiti ei siis automaattisesti mukaudu yhteiskunnan muovaamaan äidinrooliin, vaan hakee sille vaihtoehtoisia malleja. Usein feministiäiti onkin tyytyväisempi äitiyteensä, kuin niin sanottu normaali äiti myyttiä ihannoiva ja toteuttava uhrautuva äiti, koska hän on joutunut jo toteuttamansa ideologiankin vuoksi punnitsemaan eri vaihtoehtoja sekä tekemään omia valintoja (Gordon 1990).

Ydinperheen aseman muuttuminen. Perheen merkitys on muuttunut. Nykyään perheellä on jäsenilleen subjektiivinen merkitys: jokainen kokee perheen itsestään ja itsessään. Sanotaan myös, että yksilöt tekevät perheen, eivätkä vain passiivisesti ole siinä. Näistä näköaloista johtuen perheet voivat olla ja ovatkin nykypäivänä hyvinkin ”monennäköisiä”. Myös perheen merkitys yksilöille on muuttunut. Silva ja Smart (1999, 6) puhuvatkin perheen emotionaalisen voimavaran antamisen tärkeydestä.

Kilpailuhenkisessä yhteiskunnassa jossa työ on tärkeää, ihmiset tarvitsevat henkistä tukea ja intiimejä kontakteja etteivät murtuisi.

Feministit esittivät kritiikkiä vallitsevaan ydinperheideologiaan jo 1970 ja -80 -luvuilla. Vasta 1990-luvulla kuitenkin hyväksyttiin tosiasia, ettei ydinperhe sellaisenaan toimi vallitsevassa sosiaalisessa kontekstissa, vaan tarvitaan moninaisempia perhekäsityksiä. Yksinhuoltajaperhe, uusperhe, avoperhe, homo- tai lesboparin muodostama perhe ovat hyviä esimerkkejä tulevasta. Huomioitavaa on tällaistenkin perheitten yleisyys, sillä esimerkiksi Helsingissä puolet talouksista on sinkkotalouksia ja joka toinen 1980-luvun puolivälissä synnyttänyt ruotsalaisnainen oli naimaton (Lehtonen 1999, 74).

6 NAISTENLEHDET NAISEUDEN KUVAAJINA

6.1 Naistenlehdet feminiinisyyden kuvastimena

Naistenlehdet auttavat naisia sekä muotoilemaan omaa näkemystä itsestään että antavat yhteiskunnallisen ja julkisen kuvan naiseudesta. Naistenlehdet kertovat naisille, millaisia he ovat, voivat olla tai millaisia heidän tulisi olla, tietenkin suhteessa vallitsevaan feminiiniseen kulttiin. Naistenlehdet nimittäin ylläpitävät ja luovat feminiinisiä representaatioita. (Ferguson 1983.)

Siirtäessään feminiinistä kulttia naistenlehdet eivät vain reflektoi naisen yhteiskunnallista roolia, vaan myös antavat naisille mallit ja määritelmät miten yhteiskunnan roolivaatimukseen vastataan (Ferguson 1983, 184). Poliittiset kysymykset ovat pitkään olleet naistenlehdistä paitsiossa, sillä naisen ei kuulu eikä hän välttämättä edes halua tietää politiikasta. Nainenkin voi kiinnostua politiikasta, kun siitä vain on kirjoitettu niin sanotusti ”naisten kielellä” (Malmberg 1991, 286). Nainen voi olla tietoinen päivän polttavista poliittisista ilmiöistä, kun on lukenut niistä naistenlehdistä. Naistenlehdetkin voivat siis olla kiinnostuneita politiikasta (vrt. Auvinen 1979, 188).

Vaikka naistenlehdet ovatkin feminiinisiä, niitten lukijakuntaan ei kuulu pelkästään naiset: osa miehistäkin lukee naistenlehti. Naistenlehdet eivät vain kuvaa feminiinisyttä vaan niillä on myös yhteiskunnallista vaikutusvaltaa. Muun muassa naisten oikeudet, tasa-arvo, palkkojen tasa-arvoistuminen, yksinhuoltajan sosiaaliturva, riittävien päivähoitopaikkojen takaaminen niitä tarvitseville, naisten oikeus jäädä kotiin hoitamaan pieniä lapsiaan tai valita itselleen virkaura ovat asioita, joihin naistenlehdet ovat kirjoituksillaan vaikuttaneet tai ovat ainakin pyrkineet vaikuttamaan herättämällä asioista julkista keskustelua ja kritisoidulla yhteiskunnassa vallitsevia käy-

tänteitä. Ei voida kieltää, etteikö suomalaisenkin yhteiskunnan asenteet olisi muuttuneet inhimillisemmiksi juuri naistenlehtien pehmeitten, tunnearvojen tärkeyttä tähdentävän keskustelun vaikutuksesta. (Malmberg 1991, 284, 286.)

6.2 Suomalaisen naistenlehtien feministinen historia ja feminiininen nykyaika

Naistenlehtien historia on Suomessa lyhyt, ei juurikaan sataa vuotta pitempi. Ensimmäiset suomalaiset naistenlehdet olivat naisasiajärjestöjen julkaisemia, mikä sinänsä on mielenkiintoista. Koska suomalaiset naistenlehdet olivat naisasiajärjestöjen julkaisemia, niiden käsittelemät aiheetkin olivat sen mukaisia. Ne käsitelivät muun muassa naisten oikeuksien parantamista ja laajentamista. Tosin perinteisemmät kotia ja avioliittoa käsittelevät artikkelitkin pääsivät mukaan. (Jallinoja 1997, 40-41.) Omalla tavallaan feminismi on ensimmäisiä suomalaisia naistenlehtiä kuvaava ja yhdistävä piirre.

Ennen naistenlehtiä Suomessa oli ilmestynyt lehtiä, jotka oli tarkoitettu koko perheelle, eli myös perheen naisille. Yli 80:sta ennen vuotta 1918 ilmestyneestä yleisai-kakauslehdestä noin 30 oli sellaisia perhelehtiä, joista voidaan sanoa, että ne olisivat naistenlehtien edelläkävijöitä. Näiden lehtien sisältö vaihteli yleissivistävän ja viih-teellisen lukemiston välillä ja mukana oli naistenlehdille tyypillisiä aineksia, kuten muotia, käsityöohjeita ja ruokareseptejä. Valitettavasti lehtien toimituksista ja kir-joituksista vastasivat miehet, joten lehtien sävy oli naisille ohjeita antavaa sekä naisia neuvovaa. (Malmberg 1991, 194.)

Suomen naiset saivat poliittiset ja yksilölliset kansalaisoikeutensa 1860 – 1930 –lu-kujen välisenä aikana. Naisasialiikkeen laajeneminen, naisten poliittinen aktivoitu-minen sekä voimakkaitten vaikuttajanaisten puhe olivat ilmiöitä, jotka 1920-luvulla alkoivat murtaa perinteisesti naisiin liitettyjä asenteita. Naisnäkökulman vaaliminen kuului enenevässä määrin naisten elämään. Uudentyyppiselle, naisäänellä kirjoite-tulle naistenlehdelle oli naisten keskuudessa tilaus. 1900-luvun alkupuolella synty-neet naistenlehdet jäivät elinkaareltaan varsin lyhyiksi. (Malmberg 1991, 196.) En-simmäinen varsinaisen naistenlehti Kotiliesi perustettiin vuonna 1922. Varsinaisina

naistenlehtinä voidaan pitää sellaisia aikakauslehtiä, joissa käsitellään yleisesti naisia kiinnostavia teemoja. Tällaisia teemoja ovat esimerkiksi koti, perhe, avioliitto ja ihmissuhteet kuten myös ruoka, vaatteet ja kauneudenhoito (Jallinoja 1997, 41). Naisia kiinnostavia teemoja yhdistää niiden suhde kotiin ja perheeseen eli yksityiseen - naisen ja varsinkin äidin paikka on kotona.

Vuonna 1933 perustettua Eeva-nimistä naistenlehteä voidaan kutsua ensimmäiseksi ”nykyaikaisen naisen lehdeksi”. Eeva eroaa edeltäjistään siinä, että kodin ja kodin hoidon kysymykset muuttivat luonnettaan muuttuessaan sävyltään viihteellisemmiksi. Myös ajankohtaisuus oli Eevaa ja sen jälkeen itseään nykyaikaisena markkinoiville naistenlehdille tunnusomaista. Ajan ilmiöitä tarkasteltiin naisnäkökulmasta käsin (Malmberg 1991, 206).

Yksityiselämästä puhumista on pidetty pinnallisena ja viihteellisenä, eikä kovin ajanmukaisena. Jallinoja (1997, 42) kuitenkin osoittaa tutkimuksessaan kuinka yksityiselämästä puhuminen varsinkin naistenlehdissä on ajanmukaista ja nykyaikaista, sillä sama linjahan on ollut näkyvissä myös 1960-luvulta lähtien feminismissä, yksityisestä on tehty julkista, henkilökohtaisesta poliittista. Naisten yksityisen elämän piirissä tapahtuneet asiat, eli kokemukset, tunteet, ihmissuhteet, perhe ja jokapäiväinen elämä, muuttuivat julkisiksi kysymyksiksi (Stanley & Wise 1983, 52-54).

Tunnearvojen puolesta puhuminen on varsinkin tänä päivänä tärkeätä materiaa arvostuksen vastapainoksi. Naistenlehtien erilaiset ihmissuhde-, psykologin- ja lääkäripalstat tarjoavatkin ihmisille terapiaa. Näiden lisäksi julkkishenkilöiden ilot ja surut koskettavat inhimillistä ja usein yksinäistä tämän päivän ihmistä. Julkkikset saattavat korvata puuttuvia ihmissuhteita ja –kontakteja. Myös itsetunnon vahvistaminen onnistuu naistenlehteä apuna käyttäen. Perusajatus, eli hyväksy itsesi naisena ja ihmisenä, älä tunne alemmuutta miehen rinnalla tai pöde syyllisyyttä elämäntilantejesi vuoksi, saa artikkeleissa tuen puolelleen, kun asiantuntijat kertovat faktoja ja naiset kertovat omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan. Edellä mainittujen funktioiden lisäksi naistenlehdillä on laajempia ja hyödyllisiä tehtäviä kuten yhteiskunnallinen vaikuttaminen sekä suomalaisen – ja miksei yleismaailmallisenkin - elämänmuodon ja historian arkistointi aikansa kansiin. (Malmberg 1991, 284-286.)

7 TUTKIMUSTEHTÄVÄ JA TUTKIMUKSEN TOTEUTTAMINEN

7.1 Tutkimusongelma

Tutkimuksessani tarkastelen 2000-luvun äitiyttä naistenlehtien kuvaamana ilmiönä. Olen erityisen kiinnostunut siitä, löytyykö tämän vuosituhannen alun naistenlehtien äitiartikkeleista myyttisiä sävyjä.

Tutkimukseni tarkoitus voidaan tiivistää kahteen pääongelmaan:

1. Millainen on vuoden 2000 naistenlehtien luoma äitikuva?

Ongelmaa selvitän seuraavien kysymysten avulla:

- millainen äiti on luonteenpiirteiltään?
- mitkä asiat kuvaavat äitiä?
- millainen on äidin ulkonäkö?

2. Miten tämä äitikuva on yhteydessä äidistä esitettyihin myytteihin?

7.2 Tutkimusmenetelmä

Äidiksi tulo ja äitiys on naiselle aina subjektiivinen kokemus. Äitiys on tavallaan ilmiö, josta voimme tietää hyvin vähän, ellemmme sitten itse ole äitejä. Kuitenkin mediaäitiys – johon naistenlehdissäkin ilmenevä äitiys kuuluu – on äitiyden muoto, johon meillä kaikilla on sisäänpääsy: vaikkemme itse olisikaan äitejä, voimme aina lukea äitiyden kokemuksista lehdistä ja seurata tv:stä äitiyttä käsitteleviä ohjelmia. Juuri äitiyden subjektiivisuuden ja ainutkertaisuuden takia halusin valita tutkimusmenetelmän, joka sallii mahdollisimman aineistolähtöisen lähestymistavan.

Naistenlehtien äitiyksien sisällöllisen analyysin ja tulkinnan halusin toteuttaa analysointimenetelmällä, joka mahdollistaisi tutkimuksen etenemisen aineistosta käsin. Tutkimukseni kannalta soveltuvaksi menetelmäksi osoittautui Glaserin ja Straussin 1960-luvulla kehittämä grounded-teoria, joka tunnetaan täällä Suomessa myös ankkuroivana menetelmänä. Grounded-teoria on lähtökohdiltaan laadullista, induktiivista ja aineistolähtöistä analyysiä, jossa teoreettinen viitekehys tutkimuksen edetessä muodostuu vähitellen ja sen avulla voi tukea ja vahvistaa analyysiä analyysin edetessä. (Strauss & Corbin 1990.)

Yksinkertaisimmillaan määriteltynä grounded-teoria eli aineistopohjainen teoria tarkoittaa sitä, ettei tutkimuksen perusväittämiä muotoilla aikaisemman tutkimuksen ja teorianmuodostuksen vaan oman aineistotulkinnan perusteella. Grounded-teoriassa tutkija ei siis testaa muiden teorioita vaan luo oman teoriansa. (Syrjälä ym. 1994, 123.) Tämän menetelmän valintaa voi perustella sillä, että aikaisempaa tutkimusta tutkittavasta ilmiöstä ei ole tai aikaisempaa teoriaa ei haluta käyttää hyväksi, vaan halutaan nähdä aineisto uudesta näkökulmasta.

Grounded-teoriassa aineiston analyysi on varsin moninaista. Analyysi käsittää avoimen koodauksen (open coding), jossa alustavien tutkimusideoiden perusteella hankittua aineistoa tarkastellaan luokittelemalla jokainen tapahtuma niin moneen kategoriaan kuin aineisto vain mahdollistaa. Muodostuneita kategorioita vertaillaan niiden sisällä muihin samaan kategoriaan koodattuihin tapahtumaryhmiin (substantive coding). Tämän vertailun tuloksena kunkin kategorian teoreettiset ominaisuudet alkavat pian hahmottua. Tutkija alkaa jäsentää ilmiötä kiinnittämällä huomiota kategorian eri ominaisuuksiin, seuraamuksiin ja suhteisiin toisiin kategorioihin. Tästä Strauss ja Corbin (1990, 96-97) käyttävät nimitystä aksiaalinen koodaus (axial coding). Keskeisen aineiston keräämisen ja analysoimisen jälkeen kategoriat integroidaan muodostamaan aineistolähtöinen teoria (grounded theory). Integraatio muistuttaa akselikoodausta, mutta se tehdään korkeimmalla abstraktiotasolla. Tästä analyysivaiheesta Strauss ja Corbin (1990, 116-117) käyttävät nimitystä selektiivinen eli valikoiva koodaus (selective coding). Siinä tutkija valitsee aineistosta ilmentyvän ydinkategorian – ydinkategoria on keskeinen ilmiö, johon muut kategoriat ovat yhteydessä – ja tarkastelee systemaattisesti sen suhteita mui-

hin kategorioihin. Tätä ydinkategoriaa koskevasta analyttisestä kertomuksesta muodostuu lopulta tutkijan esittämä aineistolähtöinen teoria.

Glaser ja Strauss (1967) sekä Strauss ja Corbin (1990) korostavat useissa eri yhteyksissä erilaisten kirjallisten aineistojen merkitystä aineiston ymmärtämiseksi. Eli voisimmekin puhua paremminkin abduktiivisesta kuin puhtaan induktiivisesta tutkimusotteesta. Toisaalta teoriataustan merkitys saisi tulla esiin ainoastaan, jos se ilmenee aineistosta käsin. Eli olemme joka tapauksessa aina jonkin verran induktiivisia.

7.3 Tutkimusaineistona äitiys julkisuudessa

Sosiaalisesti rakentuneena ilmiönä äitiys on aina kulttuuri- ja kontekstisidonnaista. Historia ja kulttuurinen konteksti määrittävät sitä, millaiseksi äitiys kulloisessakin yhteydessä piiryy. Myös saman kulttuurin sisällä äitiys voi ilmetä hyvinkin monella erilaisella tavalla. Työssäni etsin äitiyttä julkisesta kontekstista. Kiinnostuksen kohteenani on suomalaisten naistenlehtien välittämä äitiys. Naistenlehdet edustavat julkisuuden sfäärissä jonkinlaista ala- tai osajulkisuutta, tosin ne voisi nähdä myös osana populaarijulkisuutta (Ritala-Koskinen 1993, 41).

Työssäni siis kuvaan äitiyttä julkisuuden kontekstista ja empiirisen kiinnostuksen kohteenani on suomalainen, Anna – ja Me Naiset –nimisten naistenlehtien välittämä kuva äitiydestä. Luonnollisesti olen tietoinen siitä tosiasiaista, että mediapuheeseen vaikuttavat suuresti myös toimittajat, lehden linja, vallitseva kulttuuri kuin lehtiä lukeva yleisökin. Valitsin juuri edellä mainitsemani lehdet, koska ne ovat laajimmin Suomessa luetuja ja tilattuja naistenlehtiä. Olen erityisesti kiinnostunut suomalaisesta äitiydestä, joten valitsin vain ne lehtien artikkelit, jossa äidit todella ovat suomalaisia syntyperältään. Äidit voivat kuitenkin asua muuallakin kuin Suomessa, mutta he ovat alun perin Suomen kansalaisia.

Tarkasteluni kohteena ovat lehdissä esiintyvät tekstiartikkelit ja erityisesti henkilöhaastattelut. Valitsemani aineiston avainsanoiksi tiivistyy *todellinen, itse koettu äitiys* – niin todellista kuin äitiys artikkeleissa sitten on, sillä julkisuuteen annettu kuva on toisinaan vääristynyt tai kaunisteltu - ja äitiyden henkilökohtainen kokeminen. Asiantuntija-

artikkelit poistin aineistosta, koska niissä ei puhuttu varsinaisen henkilökohtaisen kokemuksen perusteella. Aluksi kelpuutin aineistoon haastattelut, joissa oli vaikkapa vain yhdenkin virkkeen mittainen ajatus äitiydestä tai vanhemmuudesta - siinä tapauksessa, jolloin vanhemmuuteen katsotaan kuuluvan myös äitiys. Artikkelin pääpaino saattoi siis olla jossakin aivan muussa kuin äitiydessä itsessään. On yleistä, että varsinkin julkisuudessa tunnetuilta henkilöiltä toimittajat kyselevät usein muiden haastateltavien asioiden lisäksi yksityiselämästä, perheestä ja äitiydestä, toisinaan jopa tulevasta äitiydestä.

Artikkeleita oli määrällisesti todella paljon ja karsin lopulliseksi aineistoksi artikkelit, joissa tunnetut suomalaiset julkisuuden henkilöt puhuivat äitiyskokemuksistaan. Toinen kriteerini oli, että heidän lapsensa olivat alle kouluikäisiä. Varsinaiseen analyysiin kertyi yhteensä 16 artikkelia Anna-lehdestä ja 19 artikkelia Me Naiset -lehdestä, eli yhteensä 35 artikkelia. Osa artikkeleista oli niin sanottuja väläysartikkeleja: yhden artikkelin alla oli väläysmäisesti haastateltu samasta aiheesta useita julkisuuden henkilöitä. Suurin osa artikkeleista oli tavallisia henkilöhaastatteluita, joista yksi oli kahdesta äidistä tehty yhteishaastattelu. Käyttämäni lehtiartikkelit on lueteltu liitteissä 1. Äitiydestä ja äitokokemuksista puhuivat joko äiti itse – tosin toimittajan äänellä - toimittaja tai puoliso.

Työskentelytapani on ollut aineistolähtöinen. Olen lukenut aineistoa eli artikkeleita läpi sekä alleviivannut kaikki maininnat – virkkeet tai kappaleet – äitiydestä sekä vanhemmuudesta. Analysoin aineistoa vähitellen ja kumuloituvasti. Kaikki alkuperäiset artikkelit valintakriteereiden mukaiset artikkelit ovat tutkimuksessa mukana.

7.4 Aineiston analyysi

Tutkimukseni alkuvaiheessa tutustuin tutkimastani aihepiiristä kirjoitettuun kirjallisuuteen sekä myyttikirjallisuuteen. Tällainen kirjallisuuteen tutustuminen on Straussin ja Corbinin (1990, 48-56) mielestä hyväksyttävää tutkimuksen alkuvaiheessa, sillä kirjallisuus voi stimuloida tutkijan näkemään asioita uusista näkökulmista sekä auttaa tutkijaa tuntemaan paremmin aineistonsa itse analysointivaiheessa. Teoreettinen, hypoteeseja ja kategorioita sisältävä kirjallisuus puolestaan ei kuulu grounded-teoria lähestymistavan lukemistoon. Tutkimuksessani kirjallisuuteen perehtyminen ennen aineiston keruuta ja

analysointia juontui halusta hahmottaa tutkittava ilmiö yleisestä näkökulmasta. Alustava kirjallisuuden lukeminen ikään kuin orientoi minut tutkimuksen aihepiiriin, myytti on vaikea ja moniselitteinen käsite.

Analyysin tavoitteena on aineistosta muodostuvien kategorioiden ja sitä kuvaavien ominaisuuksien kautta ymmärtää ja tulkita sitä, miten äitiys esiintyy naistenlehdissä. Analyysin tutkimusyksiköksi muodostui artikkeleiden äitiysmaininnat. Äitiysmaininta käsitteellisesti haastattelunosana, virkkeen tai kappaleen, jossa haastateltavan henkilökohtainen äitiys oli jotenkin kuvattuna. Koska yksi artikkeli saattoi sisältää useita kappaleita, saattoi artikkelista löytyä useita äitiyden kuvauksia eli useita äitiysmainintoja. Itse analyysi sai alkunsa, kun äitiysmaininnoista koostuva aineisto jakaantui kokonaisuudessaan substantiivisiksi koodeiksi. Tällaisella koodauksella pyritään käsitteellistämään aineisto siten, että koodaus pitää paikkansa kaikissa samanlaisissa aineistoissa. Substantiivinen koodaus on kuitenkin sananmukaisesti tutkijan henkilökohtainen koodisto, eikä mikään valmis käsitteistö. Taulukossa 1 on esimerkki substantiivisen koodin ja äitiysmaininnan suhteesta.

TAULUKKO 1. Substantiivisen koodin suhde äitiysmainintaan

Äitiysmaininta

Substantiivinen koodi

<p>--- äitiyden ensimetrit olivat paineisia, sillä pikku Topi kieltäytyi imemästä rinnasta. Onneksi Katja löysi ”imetysgurun”, jonka opissa imetys vihdoon onnistui. ”Kun Topi kahden viikon taistelun jälkeen alkoi vihdoon syödä, hyvä kun ei tullut itku silkasta onnesta”, Katja huokaa.</p> <p>”Ratsastaminen on ainoa hetki jolloin en ajattele Topia yhtään. Silti minun pitää antaa itselleni sydämessäni siihen lupa: tämä on ok, koska hevosenikin tarvitsee minua.” (Vauva tulee ja..., Anna nro 2)</p>	<p>Äitiysinstituutio painostaa äitiydessä, äiti ei täytä äidin normeja</p> <p>Asiantuntija auttaa äitiä imetyksessä</p> <p>Syällisyyden tunne pienimmästäkin itsekkästä nautinnosta, harrastuksesta</p>
--	---

Äitiysmaininnoista muodostuneet substantiiviset koodit ovat analyysin tässä vaiheessa vielä laajemmin selitettyjä. Taulukossa 2 on toinen esimerkki substantiivisen koodin ja äitiysmaininnan suhteesta.

TAULUKKO 2. Substantiivisen koodin suhde äitiysmainintaan

Äitiysmaininta	Substantiivinen koodi
<p>Äitiys ja sen tuomat haasteet tulivat hiihdon tilalle ja tarjosivat uudenlaista sisältöä elämään. –Äitiys merkitsee minulle valtaosan paljon, se on tärkeintä elämässäni. Marjutin kohdalla esikoislapsen syntymä merkitsi tavallistakin intensiivisempää omistautumista lapselle ja suurempaa sopeutumista vanhemmuuteen Jasminin sairauden vuoksi. Kyseessä on niin harvinainen syndrooma, että Jasminin syntyessä maailmassa tapauksia tunnettiin vain 50, Suomessa vastaavia on nykyisin kolme. Huippu-urheilijan ura oli kuitenkin antanut henkisiä eväitä, joista Marjut uskoo olleen apua sopeutumisessa ja selviytymisessä. – Olen tottunut tekemään töitä tavoitteitteni puolesta. Olen aina ollut vahva, yksikään kilpailuni ei ole mennyt pilalle siksi, että henkinen kantti olisi pettänyt. Nämä opit auttavat arjessa selviytymisessä ja ovat apuna oman elämän vaikeuksien käsittelyssä – vaikka olenkin sitä mieltä, että elämäni on ollut pikemminkin helppoa kuin vaikeaa. Ystävät, sukulaiset ja tietenkin oma puoliso ovat olleet tukena kriisissä, jonka lapsen sairaus aina aiheuttaa. (Entisen tähtihiihtäjän..., Me Naiset nro 45)</p>	<p>Äitiys tärkeintä elämässä, äitiys tuo elämään merkitystä</p> <p>Muista elämänalueista, aiemmasta huippu-urheilijan urasta, hyötyä äitiyden kriisikemuksiin</p> <p>Lähimmäisten tuki kriisin hetkellä auttaa äitiä voimaan paremmin</p>

Kategoriat syntyivät pitkälti substantiivisten koodien erojen ja yhtäläisyyksien löytymisen pohjalta. Tämän lisäksi vertasin jatkuvasti syntymäisillään olevia kategorioita hierarkkisesti toisiinsa kategorioihin. Kategoriat saivat lopullisen muotonsa pitkän kehämäisen työstämisen lopputuloksena. Lisäsin analysoitavia tekstejä vähitellen. Tällä pyrin varmistamaan koodiston paikkansapitävyyttä. Näin lopulliseksi aineistoksi muodostui 35 artikkelia.

Ollessaan tekijänsä itse keksimiä nimikkeitä substantiiviset koodit eivät välttämättä anna lukijalleen kuvaa niiden koko merkityksestä, substantiiviset koodit eivät ole yksinään olleet alakategorioiden perustana, vaan niiden pohjalta analyysi on edennyt sellaiseksi kuin se lopulta on. Tulososuudessa koodit on selvitetty oikeassa ja kokonaisessa merkityksessään. Suluissa ilmoitettu substantiivisten koodien määrä on siten harkinnanvarainen ja merkitykseltään tutkijalle subjektiivinen. Näin ollen tunnen tarpeettomaksi laskea koodeja missään vaiheessa yhteen.

Grounded-teoria menetelmällä toteutettu tutkimus voi olla induktiivista tai abduktiivista. Tässä tutkimuksessa kallistuin jälkimmäiseen vaihtoehtoon. Otin teoreettisen viitekirjallisuuden mukaan analyysiin, koska en nähnyt mitään aihetta pitää sitä analyysin ulkopuolella: pikemminkin teoreettinen kirjallisuus mahdollisti analyysin syventymisen teoreettisemmaksi.

7.5 Tutkimuksen luotettavuus

Laadullinen menetelmä ylipäänsä ja varsinkin käyttämäni Grounded-teoria menetelmä ja sillä analysoitu tutkimus on hyvin tutkijasta riippuvainen. Substantiiviset koodit ja kategoriat syntyvät tutkijan itsensä määrittelemänä ja näin ollen joku toinen voi muodostaa samasta aineistosta hyvinkin erilaiset koodit ja kategoriat sekä mahdollisesti painottanut niissä eri asioita. Tärkeätä tämän tyyppisessä laadullisessa tutkimusmenetelmässä onkin, että osaa kuvailla tekemisensä siten, että ne ovat todennettavissa. Tulososuudessa kuvailen substantiivisen koodin takana piilevät asiat toivottavasti siten, että ne ovat kaikkien lukijoitten ymmärrettävissä. Tämän lisäksi olen poiminut teksteistä mainintoja mukaan tulososuuteen.

Olen laskenut numeerisesti substantiivisten koodien ilmenemistä teksteissä. Tämä parantaa tutkimuksen uskottavuutta. Vaikka numerot ovatkin ohjeellisia sekä päällekkäisyyksiä ja tulkinnallisuutta tällaisessa kvantifioinnissa saattaa esiintyä, mielestäni lukija voi kuitenkin saada numeerisesta esityksestä jonkinlaisen käsityksen ilmiön yleisyydestä.

8 TULOKSET

8.1 Äidin ulkonäkö

Artikkeleissa on toisinaan kuvailtu kuvan lisäksi myös sanoin äidin ulkonäköä ja ulkoista olemusta. Erilaiset ulkomuotoon liittyvät maininnat olivat haastatteluissa esillä kymmenesti. Äidin ulkonäkö oli teksteissä esillä yleensä positiivisessa mielessä. Toimittaja tai äiti ei ollut valmis kritisoimaan ainakaan toisen äidin ulkonäköä. Toiset äidit olivat tyytyväisiä omaan ulkomuotoonsa, toiset taas eivät.

Useimmin haastatteluissa korostuu *luonnollisuus*, kaikissa muodoissaan. Luonnollisuus mainittiin kaikkiaan viidesti. Äidiksi tultua ei enää meikata tai jos meikataankin niin kevyesti ja luonnollisen näköisesti. Perinteinen neitsyt Maria tyyppinen äiti lienee lähellä tätä luonnollisuuden ideaalia.

Kevyesti meikatut kasvot hohtavat onnesta. Tavassa, jolla hän käsittelee pikku-Alexia, on jo varmuutta. (Äitiys on ihana..., Anna nro 7)

Myös ruumiinkuvaansa naiset suhtautuvat suvaitsevaisemmin äidiksi tultuaan kuin ennen äitiyttä. Laihuus menettää arvostuksensa. Ainoastaan yksi äiti mainitsi haluavansa pudottaa vauvan mukanaan tuomat liikakilot. Muut äidit olivat olemukseensa tyytyväisiä ja antoivat ylimääräisten kilojen olla niin kauan kuin ovat. Salille yksikään vastasyntynyt ei ollut valmis ryntäämään.

Luonnollisuuden lisäksi äiti kuvailtiin kahdessa maininnassa *aikuiseksi*. Kokemus on valttia: elämässä paljon nähnyt äiti osaa tarjota enemmän myös lapselleen. Aikuiseksi mieltäminen ei ollut välttämättä suhteessa äidin ikään, vaan juuri äidin kokemukseen. Aikuista äitiä kuvaavia adjektiiveja olivat *tyyni ja järkevä, kehittynyt ja kypsä*.

Hänen olemuksessaan on minulle uudenlaista tyyneyttä ja aikuisuutta. Vuosia sitten tv-juontotehtäviin haastattelemastani energisestä ja poukkoilevasta työstä on kasvanut nainen. Ja juuri nyt hänessä on jotain suurempaa, symbolista. Kuinka se sanotaankaan: hän on nainen kukassaan. (Äitiys on ihana..., Anna nro 7)

Äiti ei kuitenkaan aina ole aikuinen vaan hän voi olla myös *lapsekas, lapsenmielinen ja leikkisä*. *Nuoruus* on ihannoitua. Äiti ei tuntenut itseään aikuiseksi mainittiin kahdesti. Äiti muuttuu lastensa kanssa peuhatessaan jopa lastensa leikkitoveriksi. Äiti nähtiin myös *androgyninä poikatyttönä*. Äitiin liitetyt adjektiivit: *moderni, muodikas ja trendikäs* ovat lähellä sukupuoliuuttuutta.

Nykyaikaisen äidin ulkomuoto saattaa olla hyvinkin kaukana perinteisestä pullantuoksuisesta perheenemännästä. Äiti saattaa muistuttaa ennemminkin nuorta naista kuin itse äitiä.

Hän on kuin moderni poikatyttö hausassa lippiksessään, jonka alle on tungettu muodikkaasti leikatut punaiset hiukset. Kapeat raitahousut ja harmaa takki näyttävät yhtä trendikäältä. (Kevään filmitähti..., Anna nro 9)

8.2 Äitiyteen keskittyminen

Koko tämän alakategorian kantavana voimana voidaan pitää Niemelän (1991a; 1991b) tutkimuksessaan esittämiä äitimyytin vaatimuksia, joidenka mukaan ”äidin tulee saada äitiydestään elämälle koko sisältö” sekä ”äidin tulee äitinä pyrkiä täydellisyyteen”.

Äitiyteen keskittyvälle äidille lapset ja perhe ovat tärkeitä sekä elämässä arvokkaimpia. Äiti elää lapsiaan varten, haluaa olla mahdollisimman *täydellinen äiti* ja keskittyy lapsiinsa ja kodinhoitoon todella intensiivisesti, omat tunteensa ja tarpeensa unohtaen. Äiti tinkii omista menoistaan ja uhrautuu perheensä ja lapsiensa puolesta. Äitiyteen keskittyvä äiti huolehtii lapsistaan yksin ilman puolison apua ja on usein kotiäiti. Taulukossa 3 on esitetty äitiyteen keskittymiseen sisältyvät substantiiviset koodit.

TAULUKKO 3. Äitiyteen keskittymiseen yhteydessä olevat substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Lapsi äidille tärkein (15)	Äitiyteen keskittyminen
Lapsenhoito vie äidin ajan (7)	
Äiti huolehtii lapsesta yksin (8)	
Äiti tinkii omista menoistaan (6)	
Äitiys tuo elämään merkitystä (8)	
Äiti on kotiäiti (7)	
Äiti on vaativa itseään kohtaan (6)	
Äiti ajattelee lapsensa parasta (9)	

Äitiyteen keskittyvän äidin puheissa toistui useimmin, 15 mainintaa, toteamus, että *äitiys* on äidille *tärkeintä elämässä*. Lapset ovat äidille siis arvokkaimpia. Lapset vievät voiton niin äidin kokemasta julkisuudesta, urasta kuin parisuhteestakin. Äiti on myös valmis luopumaan kodin ulkopuolisesta elämästään joko täysin tai suurimmaksi osaksi.

”Mikään ei tunnu niin julmalta kuin keikalle lähteminen. Perhe-elämä on imaissut minut niin perin pohjin mukaansa. Olen tehnyt keikan silloin toisen tällöin, ja se tahti on tällä hetkellä ideaalia kyvylleni ja halulleni kiertää keikoilla.” (Keikoille lähteminen..., Anna nro 29)

Aino, 10, Jesse, 7 ja Jenny, 2, ovat Marin elämän keskipisteitä, joiden vuoksi hän on valmis luopumaan omista unelmistaan. (En halua luopua..., Anna nro 32)

”Olen ihminen, joka pitkään oli olemassa vain työn kautta. Minulla on ollut hirveä pätemisen tarve. Nyt sitä ymmärtää miten vähän työllä on loppujen lopuksi merkitystä.” (Vauva tulee ja..., Anna nro 2)

Vaikka äiti keskittyykin tällä hetkellä äitiyteensä ja lapsiinsa, niin todellisuudessa on saattanut joskus olla toisinkin, eli työ on ollut äidin ajatuksissa ensimmäisellä sijalla.

Vaikka lapset ovat olleet Heidille uraa tärkeämpiä, käytännössä työ on aika ajoin ollut etusijalla. (Piti miettiä..., Anna nro 47)

Äitiydelle omistautuessaan lapset ja kodinhoito vievät äidin ajan lähes täysin. Tällöin äiti on myös usein valmis tinkimään omista menoistaan ja mielihaluistaan. Äidin omis-

tautuminen lapsenhoitoon mainittiin seitsemän kertaa. *Lasten hoito ja kasvatus* on äidin vastuulla *lähes täysin* ja hänen elinalueensa rajoittuu lähes yksinomaan kotiin. Äiti huolehtii lapsistaan käytännössä yksin, on yksinhuoltaja – avioerossa vastuu lapsenhoidosta jää useimmiten äidille - tai muuten vastuussa lastenhoidosta yksinään, mikä saa hänet tuntemaan itsensä toisinaan jopa *marttyyriksi*. Äiti huolehtii lapsistaan yksin oli teksteissä esillä kahdeksan kertaa.

Äiti on paitsi lapsensa tukija myös kovin usein koko perheen kantava voima, puolison tarvitsema tuki on verrattavissa lapsien tarvitsemaan huomioon.

”Juha on varmasti kärsinyt siitä, että en ehdi samalla tavoin kuin ennen tukea häntä. Mutta myös minä olen jäänyt vaille tukea, kun lähes yksinhuoltajana olen hoitanut lapset ja kaiken arkeen liittyvän.” (Kankkuset rikkaiden..., Me Naiset nro 5)

”Lasten synnyttyä en usein ehdi seurata Juhan ajamista edes televisiosta, puhumattakaan että minulla olisi jotain extratietoa. Joskus ystävät soittavat kotiin ja kysyvät, mikä on tilanne? Minä vastaan, että tilanne on aika hyvä: yksi istuu potalla ja toinen kiljuu nälkänsä. Juhan sijoituksesta ei ole aavistustakaan.” (Kankkuset rikkaiden..., Me Naiset nro 5)

Psykoanalyttiset teoriat, joihin muun muassa Chodorowinkin (1978) teoria kuuluu tukevat naisen vastuuta lapsenhoidosta, äiti siis hoitaa lapsensa ja hänellä on ensisijainen vastuu lapsenhoidosta varsinkin aluksi, silloin kun lapset ovat pieniä. Toisinaan on niin, ettei äiti edes halua luovuttaa lastenhoitoa kenenkään toisen vastuulle.

Tällainen *omien tarpeiden kieltäminen* ja *toisten hyväksi toimiminen* on yksi myyttisen äidin tuntomerkeistä. Niemelä (1991a, 449-451; 1991b, 111-112) luokittelee nämä piirteet äitimyytin alueeseen, jonka mukaan äiti toimii lapsensa ehdoilla. Varsinkin vauva ja pieni lapsi todellakin tarvitsee äitinsä tukea ja äidin täytyy toimia lapsen sanelemin ehdoin. Äiti voi kuitenkin samalla tietää, mitä hän itse haluaa, esimerkiksi nukkua pitempään tai nauttia ajastaan puolisonsa kanssa. Jos äiti toimii konemaisesti lapsensa hyväksi, hän voi pahimmassa tapauksessa menettää kosketuksen itseensä.

On naisia, jotka toimivat äitimyytin mukaan *tietoisesti*. Auvinen (1979, 190-191) havaitsi tutkimuksessaan, että myyttiä kohtaan oli kolmenlaisia suhtautumistyyplejä ja äitimyyttiin täysin tyytyväisiä naisia: toisille äideille lapsille ja kodille antautuminen on

siis oma valinta, ei uhraus. Tällainen maininta löytyi myös eräältä julkisuuden äidiltä. Äiti ei koe elämänsä kärsivän, vaikka huolehtii lapsistaan ja kodistaan.

”Lapsille ja kodille omistautuessani en koe uhrautuvani, vaikka vitsimielessä olenkin joskus sanonut, että marttyyrinä minä varmaan kuolen.” (Pientä naljailua..., Anna nro 43)

Äiti on siis valmis *tinkimään omista menoistaan* perheensä kustannuksella mainittiin kuudesti. Toisinaan äiti on jopa epäitsekkyuden perikuva, eikä hänellä ole olemassa ollenkaan omaa tahtoa. Miehelleen ja lapsilleen omistautuessaan äiti ei välttämättä aina edes koe uhrautuvansa vaan kokee perheensä eteen touhutessaan olevansa todella tarpeellinen. Itsekkääseen elämään äiti on valmis siirtymään tuonnempana, sitten kun lapset ovat vähän vanhempia.

Äitiys toi naisen *elämään merkitystä* tai *lisäsi* elämän merkityksellisyyttä. Kahdeksan tekstikatkelmaa käsitteli jollain tavalla äitiyden merkityksellisyyttä naisen elämässä. Äitiys toi tarpeellisuudentunteita ja toisinaan äiti koki sen olevan jopa elämänsä tärkein asia, mihin hän naisena pystyi.

Taustansa takia Jonna väittää aina tunteneensa itsensä ulkopuoliseksi. Vasta lasten myötä hävisi tunne, ettei hän oikeasti kuulunut mihinkään. (Kevään filmitähti..., Anna nro 9)

”Äitiys on ollut yksi naisena olemisen täytytymys. Lapset ovat antaneet enemmän rohkeutta ottaa paikkani elämässä naisena.” (Piti miettiä haluanko..., Anna nro 47)

”Lapsen kanssa tunnen olevani ensimmäistä kertaa todella tarpeellinen; aivan korvaamaton juuri tähän hommaan.” (Vauva tulee ja..., Anna nro 2)

Varsinainen *kotiäitiys* mainittiin seitsemässä kohdassa. Toiset äidit olivat valmiita jäämään kotiin kotiäidiksi pitemmäksi ajaksi toiset halusivat hoitaa lapsiaan kotona pari vuotta, eli hoitovapaan ajan. Kotiäidiksi jääminen oli osin riippuvainen perheen varallisuudesta: hyvin tienaavan aviopuolison rinnalla kotona on helppo viettää useampikin vuosi. Kotiäitiys onkin hyvin usein tulosta porvarillisen ydinperheen roolijaoista, jonka mukaan naisille ja miehille on perheessä eri tehtävät ja toimintakentät: mies hankkii perheelle elannon ja nainen kasvattaa lapset sekä on perheen emotionaalinen tukija.

Suomessa tätä ydinperheideologian eurooppalaista mallia ei juuri sellaisenaan toteuteta. Äidit olivat siis menossa ennemmin tai myöhemmin palkkatöihin.

Ninalle on ollut itsestään selvää jäädä kotiin pariaksi vuodeksi kunkin lapsen synnyttyä. (Vauva tulee ja..., Anna nro 2)

Sirpa Selänne tietää olevansa etuoikeutetussa asemassa, kun on voinut jäädä kotiäidiksi ja kasvattaa itse poikiaan. ”Jos rahalla jotakin onnea voi saada, niin ainakin tämän mahdollisuuden.” (Sirpa Selänne iloitsee..., Me Naiset nro 20)

Äiti otti toisinaan *kasvatustehtävänsä hyvin vakavasti*. Hän halusi kasvattaa lapsensa *määrätietoisesti* ja oli hyvinkin *vaativa itseään kohtaan*, että hänen kasvatusihanteensa toteutuisi. Laatuajan sijasta äiti halusi painottaa määrällisen ajan merkitystä, 100 prosenttinen omistautuminen hetkittäin lapselle ei riittänyt, vaan lapsilleen halusi olla fyysisesti läsnä niin paljon kuin vain mahdollista. Tällainen äiti oli hyvin selvillä siitä millaisia lapsia hän halusi kasvattaa ja *arvokasvatuksella* oli suuri merkitys. Lapsista haluttiin kasvattaa suvaitsevaisia ja hyvätapaisia, sen sijaan mihinkään tiettyyn ammattiin lapsia ei haluttu pienestä pitäen painostaa, harrastukset ja ammatin lapset saavat tulevaisuudessa itse päättää. Äidin vaativuus itseään kohtaan kasvattajana ja määrätietoinen asenne kasvatukseen mainittiin kuudesti.

Määrätietoisen kasvatuksen takana oli usein ajatus *lapsen parhaasta*. Tällaisia ajatuksia äidit esittivät kaikkiaan yhdeksässä kohdassa.

Onneksi lapset ovat selvinneet tunnemyllästä päällisin puolin hyvin. Heidän hyvinvointinsa ja onnellisuutensa ovatkin nyt Annelle tärkeintä. ”Lasten ja heidän isänsä välistä suhdetta pohdiskellessani välillä ihmettelen, mikä lopultakin on lapselle parasta. Kun on tapahtunut jotakin näin shokeeraavaa ja traagista, onko kohtaaminen ja taas luopuminen hyväksi lapselle?” (Anne Sällylä..., Anna nro 21)

”Pidän ihan uskomattomina höpinöitä laatuajasta, että muka lasten kanssa vietettävän ajan laatu korvaisi sen määrän. Vaikka kiireisimpinä vuosina minulla oli monta roolia päällekkäin, minulla on ollut paljon aikaa tyttöilleni. En ole koskaan työskennellyt 8 – 4-periaatteella, vaan olen aina ollut kotona kun tytöt tulevat koulusta ja hyvin läsnä heidän elämässään. Se on minusta kuin laittaisi rahaa pankkiin, viimeistään murrosiässä näkee kasvatustuloksensa.” (Tytöjen onni..., Me Naiset nro 20)

8.3 Äitiyden luonnollisuus

Jo varhaisimmat uskonnot kuvasivat naisen elämää luovaksi *äiti luonnoksi* (Eliasson 1993, 13). Äitiys on varmasti yksi luonnollisimmista asioista, mitä naisen elämässä oletetaan tapahtuvan. Äitiyden luonnollisuutta kuvaa oletamus, että kaikilla naisilla on halu saada lapsia: tarve äitiyteen on ikään kuin kirjoitettu naisen geeneihin. Samoin myös äidiksi kasvaminen on luonnollista ennemmin kuin kirjoista luettua tai asiantuntijoilta opittua. Äidinvaisto sekä -rakkaus ohjaa naista toimimaan lapsen kanssa oikein. Äidin ja lapsen välinen suhde on symbioottinen: pelkästään lapsi ei ole riippuvainen äidistään vaan myös äiti on riippuvainen lapsestaan. Äitiyden luonnollisuutta ilmentävät substantiiviset koodit ovat taulukossa 4.

TAULUKKO 4. Äitiyden luonnollisuuteen yhteydessä olevat substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Luonto kasvattaa äitiyteen (5)	Äitiyden luonnollisuus
Symbioosi lapsen kanssa, äidinvaisto (5)	
Peritty kuva vanhemmuudesta/äitiydestä (6)	

Äitiyteen *kasvetaan* ennemminkin kuin opitaan on ajatuksena tuttu varmasti jokaisen henkilökohtaisesti äitiyden kokeneen naisen kohdalla. Kasvatusoppaat äiti voi siis huolta heittää roskeen, sillä vasta omakohtainen äitiyden kokemus ja äitinä toimiminen koulivat naisen äidiksi. Artikkeleista kävi esille viidesti, että luonto kasvattaa äitiyteen paremmin kuin mikään muu.

Synnytykseen voi valmistautua hakemalla tietoa erilaisista oppaista, äitiyteen taasen ei.

Synnytykseen Meiju sanoo valmistautuneensa huolellisesti lukemalla vinon pinon alan kirjoja. Mutta miten valmistautua äitiyteen? Miten kypsyä kasvattajaksi? Miten ohjata lastaan? ”Tyydyin aika nopeasti siihen ajatukseen, että luonto kasvattaa äitiyteen.” (Suukkoja ja halauksia..., Anna nro 16/17)

Äiti tuntee usein olevansa kiinnittyneenä omasta tahdostaan huolimatta lapseensa. Tällainen outo olo, eli *äidinvaisto*, valtaa äidit yleensä äitiyden ensihetkinä. Lapsi on myös luonnollisesti äidistään riippuvainen. *Symbioosi* lapsen kanssa kestää äitien mukaan puolesta vuodesta jopa kahteen vuoteen. Jotta symbioosi voisi kehittyä, äidillä täytyy olla ”kaikki kunnossa”. Sanan äidinvaisto mukaisesti äidin vaistot ovat herkistyneet, jolloin hän reagoi lapsensa pienimpäänkin äännähdykseen ja suojelee lastaan vaaroilta oman henkensäkin uhalla. Symbioosin kaltainen äiti – lapsi-kiintymys mainittiin haastatteluissa viidesti.

Shaffer (1977) nimesi symbioosin kaltaisen kiintymyksen lapseen *äidinrakkaudeksi*. Että nainen pystyisi kiinnittymään lapseensa intensiivisesti, hänen täytyy olla ensinnäkin halukas vanhemmuuteen ja hänen täytyy myös rakastaa lastaan. Monet äidiksi tulleet naiset kokivat kiintymyksen voimakkaana kokemuksena, lapsen herättämiin kiintymyksen tunteisiin ei kaiken kaikkiaan oikein ollut osannut valmistautua.

”Äidiksi tuleminen oli Sari Puumalaiselle pökerryttävä kokemus. Ei siksi, että hänellä olisi ollut ruusunpunaisia kuvitelmia vanhemmuudesta. Kyllä hän osasi odottaa yövalvomisia ja sitä, että vauva on hänestä riippuvainen. Mutta sitä hän ei tajunnut, miten riippuvaiseksi äiti tulee lapsestaan. Sari oli ajatellut jatkavansa osittain itsenäistä elämäänsä. Käydä välillä syöttämässä lapsen, huikata sitten hei hei ovenraosta ja mennä omiin menoihinsa. Niin se ei todellakaan toiminut. ”Synnytyksen jälkeen olin aivan hämmentynyt siitä, mitä minun päälleni ja keholleni oikein tapahtui. Muutuin hormonikimpuksi, jonka koko elämä pyöri vauvan ympärillä.” (Pökerryttävän ihana..., Anna nro 11)

Naisella on sisäsyntyinen halu äitiyteen. Ajattelumalli, ”nainen on oikea nainen vasta äitinä”, ajaa naisen epätoivoon, silloin jos oma, biologinen äitiys ei olekaan varmaa.

”Tiedän vain, että minulla on valtava tarve äitiyteen. Kun ensimmäistä kertaa sain kuulla, ettei äitiyteni olekaan itsestään selvää, minut valtasi suunnaton kaipaus ja suru. Se tunne yllätti minut täysin. Tunne oli hyvin primitiivinen, se tuli sellaiselta alueelta, jota en hallinnut.” (Pohdintoja siitä..., Anna nro 16/17)

Luonto saa naiset haluamaan lapsia. Toiset äidit ovat valmiita äitiyteen jo nuorena, toiset saavat lapsensa myöhemmin. Joka tapauksessa äidiksi tulo on kautta aikojen liittännyt naiset yhteen: Äidiksi tulo saa naiset puhaltamaan yhteen hiileen, olivatpa he alkupehältään miten erilaisia tahansa.

Milenalla ja Alexilla on eroa kuusi päivää. Alex syntyi 1.3. ja Milena 7.3. Äideillä sen sijaan on ikäeroa 14 vuotta ja äitiyden lähtökohdat hyvin erilaiset. Siinä vauvoja hoivatessaan ja synnytyskokemuksia vaihtaessaan he löytävät kuitenkin äkkiä yhteisen kielen, sillä mikään ei yhdistä naisia niin kuin äidiksi syntymisen ihmeellinen kokemus, lapsen tuoma elämänmuutos. (Meiju Suvas ja..., Me Naiset nro 27/28)

Vanhempiensa kasvatuksesta voi olla kukin äiti omaa mieltään. Kuva vanhemmuudesta *periytyy* toisinaan vanhemmilta tunne- ja kerrontaperintönä tyttärelle. Kuusi mainintaa puhui kasvatuksen vaikutuksesta omaan äitiyteen ja vanhemmuuteen. Neljässä kohdassa äiti oli valmis kasvattamaan lapsensa samantyyliisesti kuin hänet itsensä oli aikoinaan kasvatettu eli kasvatuserintö jatkui sukupolvelta toiselle. Omaa äitiä ja tämän valintoja oli myös valmiimpi ymmärtämään, kun itse tuli äidiksi. Sukupolvien välinen perinne voi mahdollistaa myytin mukaisen äitiyden kulkeutumisen sukupolvelta toiselle, jos oma äiti on toteuttanut äitimyyttiä tyttärelläkin on suurempi todennäköisyys toteuttaa myyttiä omassa kasvatuksessaan.

Lastenkasvatuksessa Maarit sanoo noudattavansa tervettä maalaisjärkeä ja omien vanhempiensa esikuvaa. ”Isä ja äiti osoittivat paljon hellyyttä toisiaan kohtaan. Meillä kotona hallettiin paljon.” (Kesä kahdella mantereella..., Me Naiset nro 30)

8.4 Äitiydestä nauttiminen

Äitiydestä nauttiville äidille äitiys on *omakohtaisesti koettua*. Äitiys on elämän onnellisinta aikaa. Lapset tuovat elämään värikkyyttä ja ovat kaiken kaikkiaan äidin elämän ilon ja energian lähde. Äidin elämä on paineetonta ja hän suhtautuu äitiyteen rauhallisesti, rennosti ja uteliaasti. Hän ei halua olla äideistä paras vaan hänelle riittää, että hän on omasta mielestään hyvä äiti. Taulukko 5 esittelee yhteenvedon tähän alakategoriaan kuuluvista sisällöistä.

TAULUKKO 5. Äitiydestä nauttimiseen yhteydessä olevat substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Äitiys onnellisinta aikaa (8)	Äitiydestä nauttiminen
Äidin elämä paineetonta (8)	
Hyvä vanhempi (3)	

Äitiys todellakin on naisen *elämän onnellisinta aikaa*, ainakin julkisuuden äitien mielestä. Äitiyden onni oli esillä kahdeksassa kohdassa. Äitiyden onnen rinnalla kalpenivat muut elämäalueet: Koko edeltävä elämä oli toisinaan jopa koettu vain äitiyteen valmistautumiseksi. Mitalit himmenivät ja urasuoritukset menettivät merkityksensä, kun siirryttiin varsinaiseen elämän kohokohtaan, äitiyteen.

”Nyt lapset ovat pieniä ja minä olen kotona, mutta olen oikeasti sitä mieltä, etten vaihtaisi tätä elämäntilannetta mihinkään. Olen lapsirakas eikä minua harmita ollenkaan, etten nyt voi olla työelämässä. Elän mielestäni elämäni parasta aikaa ja toivon, että voisin painaa sieluni syvyykseen tämän näyn, kun pojat ovat tuossa noin pieniä ja ihania.” (Sirpa Selänne iloitsee..., Me Naiset nro 20)

”Itse nautin äärettömästi lapsen hoidosta, eikä minulla ole kiirettä töihin.” (Etäsuhteen perusta..., Me Naiset nro 10)

Onnen kokemuksissa pätee ajatus, että mitä enemmän nainen pystyy vapautumaan ulkoapäin tulevista kulttuurimme äitimalleista ja äidin stereotyyppioista, sitä helpommin hän pystyy kokemaan äitiyden omana, yksilöllisenä kokemuksenaan (Niemelä 1991a; 1991b). Äitiydestä tulee onnellista, kun äitiyden on valmis kokemaan subjektiivisesti ja äitiys osoittautuu ihanaksi kokemukseksi. Onnen kokemukseen vaikuttaa myös se, että on valmis hyväksymään sekä positiiviset että negatiivisetkin tunteensa lapsia ja itseään kohtaan.

Myös negatiivisista tunteistaan huolimatta äiti voi pitää pienten lasten kanssa viettämänsä äitiyden vaihetta elämänsä onnellisimpana aikana: jos ei nyt varsinaisesti tällä hetkellä, niin ainakin sitten tulevaisuudessa.

Vaikka hermot ovat välillä kireällä, Jonna sanoo todennäköisesti olevansa kymmenen vuoden kuluttua sitä mieltä, että tämä oli hänen elämänsä parasta aikaa. Koko ajan tapahtuu paljon. (Kevään filmitähti..., Anna nro 9)

Kun nainen suhtautuu äitiyteensä avoimin mielin, omana ja yksilöllisenä kokemukseksi, hän myös kokee äitiyden yleensä *paineettomammin*. Rauhallinen, rento ja utelias suhtautuminen äitiyteen mahdollistaa paineettoman suhtautumisen. Äidille riittää, kun hän omasta mielestään tuntee olevansa *hyvä* äiti ja vanhempi. Tällainen äiti on usein määrittänyt ja sisäistänyt oman, yksilöllisen äidin identiteettinsä. Paineetonta suhtautumista edesauttoivat aiempi äitiyskokemus, eli mitä enemmän kokemusta siitä rutinoituneempi suhtautuminen äitiyteen. Erilaiset äitiyden paineettomuutta ilmentävät asiat kävivät esille kahdeksasta tekstikohdasta.

”Kaiken kaikkiaan tällaisen kiltin ja terveen lapsen hoitaminen on ollut helpompaa kuin olin odottanut.” (Eijan ja Markuksen..., Anna nro 4)

”Haluan olla vain riittävän hyvä äiti tuolle meidän pojalle ja toivottavasti sitä olen.” (Tuuli Matinsalo ja..., Me Naiset nro 39)

”Itse olen päättänyt rauhoittaa itselleni todellisen äitiysloman, siihen ei juuri prittilaisuuksia mahdu. Olen ajatellut niin, että minulla ei ole suorituspaineita, ei töiden suhteen eikä muutenkaan äitinä ja naisena.” Tuuli ei halua olla mikään superäiti, joka synnytyksen jälkeen ryntää punttisalille ja hoitaa tehokkaasti niin vauvan, isän kuin työnsäkin. (Tuuli Matinsalo ja..., Me Naiset nro 39)

Työteliäästä, äitiyden ja työn yhdistävästä äitimyytin asettamasta paineesta voi päästä eroon. Kaikesta ei tarvitse selviytyä yksin, vaan apua voi aina pyytää toisilta, jos ei itse jaksa tai ehdi. Tämä poliitikkoäiti on aiemmin kokenut äitiydessään paineita mutta paineet ovat hellittäneet, kun hän on huomannut, että hän on korvattavissa suvun muilla naisilla.

Joskus Mari on tuntenut paineita olla pullantuoksuinen äiti, mutta paineet ovat hellittäneet nopeasti; lapset nauttivat leipomisesta suvun muiden naisten kanssa. (On uskallettava..., Anna nro 44)

Äitiydestä voi saada myös voimaa ja energiaa. Helppohoitoiset ja terveet lapset ja lasten onnen näkeminen voivat saada äidinkin hyvälle mielelle. Äitiyden onnen tunteukset vaikuttavat yleisesti elämänmyönteisyytenä ja elinvoimana.

8.5 Äitiys yhtenä elämänaalueena

Tullessaan äidiksi nainen ei menetä kosketustaan muihin elämänaalueisiin, vaan äitiys on elämänaalue ja identiteetti naisen elämässä muiden ohella, on tämän alakategorian kantava ajatus. Nykyäiti käy töissä tai luo uraa ja hänen elämänsä on muutenkin monipuolinen ja äiti on aktiivinen. Naisen, vaimon ja äidin identiteetit kulkevat yhdessä ja muodostavat kokonaisuuden. Taulukko 6 esittelee näihin identiteetteihin kuuluvat aineistosta kummunneet ilmiöt.

TAULUKKO 6. Äitiys yhtenä elämänaalueena ja siihen yhteydessä olevat substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Töissä käynti/ura (8) Äidillä monipuolinen elämä (8) Äitiydestä etua muihin elämänaalueisiin (4) Äiti on seksuaalinen (3) Äiti ajattelee itsensä parasta (5)	Äitiys yhtenä elämänaalueena

Ura tai *palkkatyö* kuuluu olennaisena osana suomalaisen julkkisäidin elämään. Pienten lasten äiti ei välttämättä osallistu työhön täysipäiväisesti mutta tekee työtä satunnaisesti. Töitä tehdessään äidin ei välttämättä tarvitse edes poistua kotoa, sillä toiset työt pystyy suorittamaan kotoa käsin. Äiti voi myös siirtyä työhön vähitellen sitä mukaa kun lapsi kasvaa ja kehittyy. Toiset äidit kuitenkin mainitsivat käyvänsä palkkatyössä kokopäiväisesti. Yhteensä kahdeksan äitiä mainitsi tekevänsä työtä ainakin sen jossakin muodossa.

Äitiyslomastaan huolimatta Meiju aikoo lähteä muutamille viikonloppukeikoille jo kesällä. Uutta levyäkin suunnitellaan; single ilmestyy jo kesäksi ja kesän lopulla ryhdytään studiotyöhön. (Suukkoja ja halauksia..., Anna nro 16/17)

Suomalainen julkisuuden äiti käy siis useasti töissä äidiksi tulon jälkeenkin. Myös Nätkin (1997, 23) korostaa, että suomalainen äitikuva on sisältänyt kautta aikojen työntekoa, yhteisöllisyyttä ja yhteiskunnallista vaikutusvaltaa.

Äidin elämä ei pyöri yksistään lapsien ympärillä vaan hänellä voi olla varsin vivah-teikas ja monipuolinen elämä. *Elämän monipuolisuus* ilmeni kahdeksasta kohdasta. Äidillä saattoi olla harrastuksia ja erilaisia muita virikkeitä. Lastenhoitoapu mahdollistaa omalta osaltaan äidin monipuolisen elämän toteutumisen.

Maarit kuitenkin myöntää, ettei ole joutunut lastensa takia luopumaan mistään omassa elämässään. Perheen taloudellinen asema varmistaa sen, että lapsilla on jokapäiväiset hoitajat. Monica on ammattihoitaja, joka huolehtii Glocerien jälkikasvusta viisi arkipäivää viikossa, Mariana puolestaan hoivaa heitä viikonloppuisin. Äiti saa rauhassa keskittyä tekemisiinsä ja harrastuksiinsa tai iltamenojensa suunnittelemiseen. (Kesä kahdella mantereella..., Me Naiset nro 30)

Äitiys saattaa vaikuttaa *muihin elämänalueisiin myönteisesti* siten, että äiti kokee onnistuvansa muillakin elämänalueilla kuten työssään tai parisuhteessaan.

”Olen äärettömän innoissani työhönpaluusta. Naperon syntyminen tuntuu antavan uutta potkua musiikin tekemiseen.”(Suukkoja ja halauksia..., Anna nro 16/17)

”En koe mitenkään, että lapsi olisi vienyt taiteellista tasoani alaspäin.” (Luonnollisesti nainen..., Me Naiset nro 44)

---Sirpa korostaa, että lasten myötä hänen ja Teemun välinen suhde on vain entisestään syventynyt. (Sirpa Selänne iloitsee..., Me Naiset nro 20)

Puolison ja äidin identiteetit kulkevat käsikkäin. Jotta nainen kykenee olemaan hyvä äiti hänen parisuhteensakin täytyy olla kunnossa.

”Jos vanhempien välit ovat kunnossa se heijastuu lapsiinkin. Olimme liian paljon tuudittautuneita siihen, että kun vapaa-aikaa on vähän, emme ole lasten takia oikein kehänneet viettää sitä kahdestaan.”(Piti miettiä haluanko..., Anna nro 47)

Myös Miller ym. (1991, 572-577) huomasivat 1990-luvun alussa tekemässään tutkimuksessa, että naiset olivat sitä tyytyväisempiä elämäänsä, mitä enemmän erilaisia rooleja heillä oli. Äidin itsetunto kohoaa ja äidin tehtävät tuntuvat mielekkäämmiltä, jos elämässä on jotakin muutakin sisältöä kuin äitiys ja lapsenhoito.

Kristillisen neitseellisen äitikuvan vastakohta, seksuaalisuus eli nainen on – luonnollisestikin - seksuaalinen myös synnyttyään. Parisuhde ja naisen seksuaalisuus kävi ilmi kolmesta maininnasta. Vaikka Koivunen (1995, 16-17, 22) ja kristillinen madonnamytytti vielä toisin väittävätkin, seksuaalisuus on osa naiseutta, eikä sen pitäisi tehdä äidistä yhtään huonompaa ihmistä, vaikka hän seksuaalisuutensa näyttääkin. Synnyttyään nainen toisinaan miettii seksuaalisuuttaan uudessa valossa ja on epävarma seksuaalisuudestaan. Puolison tuoma kannustus auttaa naista löytämään seksuaalisuutensa äidiksi tulon jälkeen uudelleen.

Arlene muistuttaa, että on tärkeää olla lapsen syntymän jälkeenkin mies ja nainen eikä pelkästään isä ja äiti. ”Vaaditaan molemminpuolista ymmärrystä, että äiti jaksaa jälleen kiinnostua myös erotiikasta. Olemme puhuneet aiheesta Andersin kanssa ja todenneet, että oikeastaan miehen haastava tehtävä on vietellä nainen uudelleen lapsen syntymän jälkeen.” (Etäsuhteen perusta..., Me Naiset nro 10)

Naisen elämän monipuolisuudella on varjopuolensa. Toisinaan äitiys on iloinen satuma, mutta nykyään useammin kuitenkin tarkkaan mietitty rupeama. Työn saralla halutaan edetä varsinaiselle uralle asti, ennen kuin äitiyttä voidaan edes harkita. Uranaiselle äidiksi ryhtymisen ajankohta on *tietoinen päätös*.

Niin monen uranaisen tavoin hän mietti hivenen itsekkäästikin, että nyt olisi uranteossa juuri se hetki, jolloin lapsen sopisi tulla. (Kaksi äitiä..., Me Naiset nro 8)

Äidin monipuolisesta elämästä kertonee se, etteivät lapset nykyäitiä kotona pidättele. Kaksi äitiä ei ollut edes harkinnut kotiäidiksi jäämistä. Toiset äidit ovat myös val-

miita olemaan erossa lapsistaan pitkään omien intressiensä takia. Myös syyllisyys on hälvennyt äitien mielistä: omista mielihaluista ja nautinnoista ei kanneta syyllisyyttä. Itsekkäät elämänvalinnat olivat äitien puheissa läsnä viidessä maininnassa.

”Lasten kanssa eläminen on järjestelykysymys. Minun ei ole tarvinnut kertaakaan jättää menemättä minnekään lasten takia.” (Kesä kahdella mantereella..., Me naiset nro 30)

”Olen taas aika pitkään erossa Tarasta, mutta niinhän suomalaiset nykyäidit joutuvat usein olemaan.” (Luonnollisesti nainen..., Me Naiset nro 44)

Myös Ferguson (1983) havaitsi jo 1980-luvulla englantilaisista naistenlehdistä teke-
mässään pitkittäistutkimuksessa samansuuntaisia asioita. Äiti pystyi käymään töissä ilman huonoa omaatuntoa, eikä hänen äidinroolinsa liittynyt enää äitimyytin mukai-
sesti avioliittoon ja ydinperheeseen, paria vuosikymmentä aiemminkaan. (Ferguson
1983, 113-117.) Tosin äiti voi tuntea itsensä itsenäiseksi, vaikka onkin osana niin
sanottua ydinperhettä.

8.6 Vastuun jakava äiti

Äiti ei ole välttämättä yksin vastuussa lapsenhoidosta vaan *delegoi hoitovastuun* ja *kodin*
hoidon muille henkilöille. Taulukosta 7 ilmenee eri tavat, mitkä erilaiset vas-
tuualueet äiti jakaa.

TAULUKKO 7. Vastuun jakamiseen liittyvät substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Äiti saa lapsenhoitoapua (16) Äiti saa taloudenhoitoapua (3) Äiti jakaa kasvatusvastuun (7)	Vastuun jakava äiti

Julkisuuden äidille on tarjolla lastenhoitoapua monessa muodossa. Omat sekä puoli-
son vanhemmat ja ennen kaikkea oma äiti ovat yleisiä lapsenkaitsoja. Myös suvun

muut naiset ovat lapsenvahdiksi sopivia. Lapsenkaitsijan tarpeen intensiteetillä oli eroja mutta enemmän tai vähemmän hoitoavun tarpeessa oli 16 julkisuuden äitiä.

Anitra kiittää arjen sujumisesta erityisesti äitiään, jota ilman homma ei toimisi. Myös Katja-sisko rientää tarpeen vaatiessa hätiin. Lisäksi Anitralla on kalenterissaan kahden lastentarhanopettajaksi opiskelevan tytön puhelinnumerot. Heihinkin voi luottaa. (On uskallettava..., Anna nro 44)

”Äitini tuli Jalasjärveltä tänne syksyksi Helsinkiin ja hoitaa syksyn ajan lapsia Töölönkodissa. Mikäli äitini ei ole käytettävissä, sisareni tai serkkuni pyyhkälvät paikalle. Tai yrittäjämieheni järjestää itselleen vapaata omasta työstään. Myös hänen sisaruksensa osallistuvat lasten hoitoon. Jalasjärvellä voin turvautua toisen sisareni ja kälyni apuun. Joulun jälkeen tarvitsemme Helsinkiin uuden lastenhoitajan.” (On uskallettava..., Anna nro 44)

Äiti saa toisinaan myös *apua kodinhoidossa*. Siivousapu mahdollistaa muun muassa sen, että äidin voimat säästyvät oleellisempaan eli lapsenhoitoon. Apu taloudenhoidossa tuli esille kolmessa maininnassa.

Perheen Helsingin-kodissa on jo parin vuoden ajan käynyt ulkopuolinen kodinhoitaja kerran viikossa. Hän siivoaa, silittää ja pesee ikkunat. (On uskallettava..., Anna nro 44)

Sen verran moderneja naisia Anitra ja Meiju ovat, että molemmilla käy siivooja. (Meiju Suvas ja..., Me Naiset nro 27/28)

Aikaisemmin isät huolehtivat lähinnä perheen taloudellisesta hyvinvoinnista mutta nyt yhä useampi *isä osallistuu lapsensa kasvatukseen* jo silloin, kun lapset ovat vielä pieniä. Äidin ohella myös isä voi jäädä lapsenhoitovapaalle työstään. Esimerkillisesti jopa menestyvä huippu-urheilija oli valmis uhrautumaan perheensä puolesta kokonaisesta urheilukaudesta. Jaettu vanhemmuus ja vastuu lapsenhoidosta tuo äidille myös ”turvallisuuden tunteen”. Puolisot voivat yhdessä lasta hoitaessaan lähentyä toisiaan. Kasvatusvastuun jakaminen oli esillä seitsemässä kohdassa.

Pekan aikaisempi kokemus lapsenhoidosta antaa Meijulle turvallisuuden tunteen. Hänen omat kontaktinsa lapsiin ovat tähän asti rajoittuneet seurusteluun veljen lasten ja kummilasten kanssa. (Suukkoja ja halauksia..., Anna nro 16/17)

Huttunen (2001, 94) näkee vastuun jakamisen olevan yhteydessä ydinperheen tärkeimpään muutokseen. Hänen mukaansa monet äidit ovat jo oivaltaneet vastuun jakamisen tärkeyden. Samoin yhä useampi isä on valmis ottamaan vastaan uudistuneen isän olemuksen.

Jaettuun vanhemmuuteen kuuluu, että myös äiti on valmis jakamaan lapsenhoidon. Ei siis riitä, että isällä on halua avustaa lapsenhoidossa, vaan äidin täytyy olla tähän järjestelyyn suostuvainen, eikä torjua tai jättää isää lapsenhoidosta ulkopuoliseksi.

”Isää ei saa päästää helpommalla kuin äitiäkään vauvan syntymän jälkeen. Minä olen kannustanut Markia osallistumaan lapsen hoitoon, ja hän tekeekin sen omalla tavallaan, ja minä yritän pitää suuni kiinni, etten ryhdy liikaa neuvomaan.” (Perhetaustani vaikuttaa..., Me Naiset nro 24)

Myöskään lesboäiti ei ollut valmis kasvattamaan lastaan yksin, vaan halusi rinnalleen kumppanin.

”Olen aina tiennyt, etten halua lasta yksin. Lapsen kasvattamiseen liittyy niin valtava vastuu.” (Kaksi äitiä..., Me Naiset nro 8)

Hoitovastuuta ei välttämättä aina ole jakamassa avo- tai aviopuoliso, vaan kukin äiti voi miettiä, mistä apu on parhaiten järjestettävissä. Eräs politiikassa uraa luova yksinhuoltajaäiti jakoi kasvatusvastuun oman äitinsä kanssa, kun mikään muu lapsenhoitojärjestely ei onnistunut.

”Nykyään lastenhoitosysteemi toimii niin, että lapset ovat isoäitinsä hoivissa tiistaista torstaihin.” (Elämä on nyt..., Me Naiset nro 11)

8.7 Epävarma äiti

Varsinkin äitiyden ensimetreillä moni äiti on epävarma. Omakohtainen kokemus äitiydestä ja lapsenhoidosta puuttuu ja nuori äiti on saattanut kokea ympäristön asettamia paineita. Myös riittämättömyyden ja vajavaisuuden tunteet ovat äidille tuttuja. Nykyäiti joutuu myös tasapainoilemaan äitiyden ja työn välillä, mikä saattaa osaltaan aiheuttaa riittämättömyyden tunteita. Äidin ei tarvitse kuitenkaan olla epävarmoine tunteineen yksin, sillä apua ja opastusta on tarjolla eri tahoilta. Taulukko 8 ilmentää erilaisia äidin epävarmuuden muotoja.

TAULUKKO 8. Epävarmaan äitiin yhteydessä olevat substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Itsensä syyllistäminen (3) Riittämättömyys (3) Vajavaisuuden tunne (3) Äiti kokee paineita (3) Äitiä neuvotaan ja opastetaan (4)	Äiti joka on epävarma...

Itsensä syyllistäminen on julkisuuden äidille tuttu tunne. Varsinkin äitiydessä ja työssä kaikkensa yrittävä, kunnianhimoinen äiti syyllistää itsensä helpommin kuin vain hyvään äitiyteen tähtäävä. Naistenlehtien äidit syyllistivät itsensä myös tekemättömistä töistä. Toisaalta puutteellinen aika lapsen kanssa sai tuntemaan syyllisyyttä. Suomalainen äitikuva on kautta aikojen ollut työteliäs äitiyden ja työn yhdistävä supernainen, jolle mikään ei riitä ja kaikkialle pitäisi ehtiä. Tämän seurauksena saattaa olla, että äiti tuntee itsensä *riittämättömäksi* sekä äitiydessä että työssä. Itsensä syyllistäminen oli esillä kolmessa tekstikohdassa, samoin riittämättömyyden kokeminen.

”Poden jatkuvasti huonoa omaatuntoa. Niin on naisten kohdalla aina – jos olet kotona, tuntuu että pitäisi olla töissä rahaa hankkimassa. Jos on töissä, tuntuu että pitäisi olla lapsia hoitamassa.” (Elämä on nyt..., Me Naiset nro 10)

Hieman huonoa omaatuntoa hän kuitenkin kantaa valmennettavistaan, Anne Saleniuksesta ja Hannele Pulkkisesta. ”Olen ottanut heidät vastuulleni ja nyt tunnen, että olen jättänyt heidät heitteille.” (Tuuli Matinsalo ja..., Me Naiset nro 39)

Äitiys on eri tavalla haastavaa kuin esimerkiksi työ. Pärjäämään tottuneelle naiselle äitiys saattaa aiheuttaa *vajavaisuuden tunteen*, miten pärjätä avuttoman lapsen kanssa, joka ei tule yksin toimeen, vaan tarvitsee jatkuvaa hoivaa ja huolenpitoa.

”Olin tottunut puskemaan eteenpäin tahdonvoimalla. Sitten yhtäkkiä käsissäni oli pieni ihminen, joka kuolee, jos en pidä siitä huolta. Se ei ollut välttämättä pelkästään ihaana.” (Sari Puumalainen ja..., Anna nro11)

”Vauva toi tullessaan suuren epävarmuuden, kuinka tästä selviän?” (Tuuli Matinsalo ja..., Me Naiset nro 39)

Eniten Tuuli pelkäsi sitä, että hänellä on peukalo niin keskellä kämmentä, ettei vauvan hoitaminen suju. (Tuuli Matinsalo ja..., Me Naiset nro 39)

Äitiys ei siis ole pelkän äidinvaiston varassa tapahtuvaa toimintaa vaan opettelu tulosta. Äitiyteen ei kukaan ole täysin valmis etukäteen vaan äidiksi ikään kuin kasvetaan kokemuksen ja opettelu tuloksena. Äitiyteen kasvaminen liittyy lähinnä ensimmäisen lapsen odotukseen ja syntymään.

Myös yhteiskunnan taholta äitiä kohtaavat *paineet* esiintyivät äitien puheessa. Kolmessa tekstikatkelmassa äiti oli tällaisen paineen alaisena. Äiti ei sijoittunut asettamaansa tai yhteiskunnan hänelle asettamaan äitikuvaan ja koki tämän takia paineita lapsenhoidossa, esimerkiksi imettämässä.

Nuori äiti voi saada *apua* tuoreeseen äitiyteensä monelta eri taholta. Erilaiset asiantuntijat ja toiset äidit ovat valmiita neuvomaan ja opastamaan avun tarpeessa olevaa äitiä. Neuvominen ja opastaminen mainittiin neljässä tekstikohdassa.

”--- nyt suunnittelen meneväni viikoksi Marko Asellin avovaimon Marin luokse. Me olemme molemmat kisailemista ja Mari kokeneempana äitinä voi auttaa minua.” (Tuuli Matinsalo ja..., Me Naiset nro 39)

”Luulin olevani ihan pihalla. Mutta onneksi sairaalassa oli ihanat kätilöt, jotka antoivat hyviä neuvoja.” (Tuuli Matinsalo ja..., nro 39)

Avun saaminen erilaisilta asiantuntijoilta voi siirtää äitimyyttä. Varsinkin lehtien neuvovat asiantuntijat voivat olla puheissaan paljon myytin mukaisesti puhuvia ja neuvovia.

8.8 Äitiyden hankaluus

Äidiksi tulo saattaa olla hyvinkin koskettava muutos naisen elämässä. Naistenlehtien äidit puhuvat äitiyden tuomasta elämänmuutoksesta muun muassa ”mullistuksena”, ”myllerryksenä” ja ”pökerryttävänä” kokemuksena, totesipa eräs äiti, että ”äitiys muuttaa naisen elämän täydellisesti”. Tällaiset lausemat eivät itse asiassa viesti äidiksi tulon hankaluudesta, vaan liittyvät äitiyden tuomaan normaaliin elämänmuutokseen ja yleisemmin sanoen vielä naisen kokemaan hormonitoiminnan muutokseen. Tällä tavalla koettu elämänmuutos on kaiken kaikkiaan yleensä positiivinen. Taulukossa 9 sen sijaan on esitelty erilaisia äitiydestä hankalan tekeviä asioita.

TAULUKKO 9. Äitiyden hankaluuteen yhteydessä olevat substantiiviset koodit

Substantiivinen koodi (määrä)	Alakategoria
Äitiys on kriisi (4) Muut elämänalueet kärsivät (6) Äiti on väsynyt (3) Yhteiskunnan ulkopuolisuus (2)	Äitiyden hankaluus

Lapset ovat erilaisia temperamentiltaan ja vaativat kukin omaa erityistä huolenpitoaan, sairas lapsi vaatii luonnollisesti huomiota kaikista eniten ja vaikuttaa äitiyden kokemiseen *kriisinä*. Vaikka äiti varautuukin ennen lapsen syntymää siihen, ettei

äitinä oleminen välttämättä ole helppoa, niin todellinen muutos voi olla vieläkin koskettavampi kuin alun perin osasi odottaa. Äitiyden kokemukseen jonkinlaisena kriisinä yhtyi neljä äitiä.

Äidiksi tulo on naisen elämässä suuri elämänmuutos mutta se saattaa olla äidille ja kumpaisellekin vanhemmalle toisinaan jopa kriisi, jonka takia parisuhde saattaa kärsiä.

Susanna jatkaa, että heidän nuori perheensä kävi läpi pahimmat kriisit ensimmäisen lapsen odotus- ja vauva-aikana. ”Kasvu vanhemmuuteen ei käynyt ihan ongelmitta, mutta nyt nuo roolit ovat löytyneet ---” (Jani ja Susanna..., Me Naiset nro 43)

Paitsi kriisi parisuhteelle äidiksi tuleminen saattaa olla kriisi naisen useille eri identiteeteille. Työ ja äitiys vaativat naiselta erilaisia ominaisuuksia.

Kun tuli aika palata lavoille, Kikan ristiriita kahden puolensa välillä nousi pulmaksi. ”Minulle tuli erittäin suuria vaikeuksia yhdistää eri roolit. Keikoilla minun olisi edelleen pitänyt olla sähkökkä ja seksikäs pimu, mutten tuntenut oloani sellaiseksi. Olisin vain halunnut olla kotona ja leipoa pullaa”, Kikka kärjistää tuntemuksensa. Ristiriitaa lisäsivät myös kamppailut paino-ongelmien kanssa. ”Toisaalta niskassa olivat paineet artistin ulkoisen olemuksen säilyttämisestä. Toisaalta ajattelin, että olin antanut itsestäni niin paljon työlleni, että nyt minulla olisi oikeus olla kiloineni.” (Kikka * 2..., Me Naiset nro 20)

Muut *elämänalueet* joutuvat usein äitiyden takia koetukselle. *Äitiyden ja työn yhdistäminen* tuottaa toisinaan naiselle *ongelmia*. Saattaa jopa tuntua, että äitiyden yhdistäminen haasteelliseen uraan on sula mahdottomuus. Kun äiti ei voi jakaa kasvatusvastuuta, eri elämänalueiden yhdistäminen hankaloituu entisestään. Äiti, joka koki *muiden elämänalueittensa kärsivän* esiintyi kuudessa äitiysmaininnassa, ja näistä maininnoista erikseen vielä kolme mainintaa keskittyi juuri äitiyden ja työn yhdistämisen problematiikkaan.

Tanja myöntää, että yksinhuoltajana hänellä on suuri vastuu lastensa kasvatuksesta, eikä aina ole helppoa yhdistää vaativaa työtä ja nykyistä perhe-elämää. (Elämä on nyt..., Me Naiset nro 11)

Ura ja opiskelu saattaa viedä äidin ajan niin, että hän joutuu luopumaan jostain, tässä tapauksessa lastensa hoidosta.

Käytännössä Tanja vietti aamut luennolla, päivät eduskunnassa ja illat taas luennolla. Yöt hän luki tentteihin ja joululoman hän käytti tutkielmansa tekemiseen, jonka aiheena oli osuvasti nuorten perheiden ajankäyttö ja työn ja perhe-elämän yhdistäminen. ”Siinä vaiheessa oli tingittävä ajasta lasten kanssa.” (Elämä on nyt..., Me Naiset nro 11)

Äiti koki olleensa *väsynyt* lähinnä silloin, kun lapsi oli vielä vauvaiässä. Lähinnä yöheräämiset väsyttivät äitiä. Väsymys ei ollut äideillä yleisesti raskaimpana mielessä, vaan väsymys oli normaalia jokaista äitiä toisinaan koskettava tunne. Kaks’ plus -lehtiä muun muassa väsymyksen tiimoilta tutkinut Jokinen (1996, 115) esittää, että väsyminen mainitaan lehdissä erityisesti pienten lasten hoidon, raskauden ja synnytyksen yhteydessä. Hän sijoittaa lehdissä esiintyneen väsymyksen Kurosen (1993, 95) neuvoladiskurssista luomaan äitiyden vaihemalliin. Vaihemallin mukaan nainen jää pois työstä raskauden aikana äitiysloman alettua ja palaa työhön lasten ollessa yleensä 2 – 3-vuotiaita. Äitiysloman aikana äiti omistautuu äitiydelle.

Väsymys esiintyi teksteissä ainoastaan kolmena mainintana. Varsinaisesta masennuksesta naistenlehtien julkisesti tunnetut suomalaista alkuperää olevat äidit eivät Anna- ja Me Naiset -lehtien artikkeleiden mukaan kärsineet vuonna 2000, yksi äiti mainitsi olleensa masentunut aikaisemmin, saadessaan toiseksi nuorimman lapsensa.

”Saara oli vasta yhdeksän kuukauden ikäinen filmausten alkaessa, joten äitiys oli minussa voimakkaasti läsnä. Väsymystäkään ei tarvinnut näytellä, sillä lapsi herätti kuu-delta aamuisin, vaikka kuvaukset olivat saattaneet päättyä kahdelta yöllä”, hän muistelee. (Sari Puumalainen ja..., Anna nro 11)

Jokisen (1996, 123-125, 127-129, 134-135) mukaan väsymys liittyy äidin haluun olla hyvä äiti. Yksin kotona lapsista huolehtiva äiti saattoi kokea itsensä ensinnäkin riittämättömäksi sekä riittämättömyyden seurauksena väsyneeksi. Kaks’ plus -lehtien äitien masennusdiskurssi vaihteli saavuttaen huippunsa 1985, jolloin äidit itse vuodattivat väsymiskokemuksiaan muun muassa lääkäripalstoilla. 1988 lähtien diskurs-

sisä tapahtui käänne: väsymykseen annettiin lupa, se ei ole huonon äidin merkki. 1989 lehdissä puhuttiin ensimmäisen kerran puhtaasta väsymyksestä, johon tyyppiin tutkimissani 2000-luvun naistenlehdissäkin väsymyksestä puhuttaessa keskityttiin. Tai koska väsymys mainittiin niin harvoin se voisi hyvin kuulua äitidiskurssin seuraavaankin vaiheeseen eli väsymiskeskustelun kyllästymiseen, väsymys on niin loppuun kaluttu aihe, että siitä ei haluta enää yleisesti kertoa.

Yksinäisyys ja yhteiskunnan ulkopuolisuus olivat tunteita, joita äidit kokivat ollessaan yksin lapsen kanssa kotona, hoitovapaalla. Yksinäisyyttä koettiin silloin, kun elämästä puuttui tekemistä ja sosiaalisia kontakteja. Äidin kokemasta yksinäisyydestä mainittiin kolmessa kohdassa.

Työn kadottua hetkeksi elämästä Katja huomaa ihmisten mielenkiinnon itseään kohtaan hälvenneen. (Vauva tulee ja..., Anna nro 2)

”Nyt tulen olemaan kotona päivät yksin vauvan kanssa ja se on taas ihan eri tavalla vaativaa. Pelkään, että olen siihen sosiaalinen ja minusta tulee ärtyneempi äiti.” (Äitiyslomalle vaikka..., Anna nro 8)

9 NAISTENLEHDET ERILAISTEN ÄITIKUVIEN LUOJINA

Tutkimukseni tarkoituksena on ollut tutkia, millaisia äitikuvia Anna- ja Me Naiset –nimiset naistenlehdet sisältävät. Tätä äitikuvaa olen peilannut äitimyytin täydellisen äidin piirteisiin sekä erilaisiin nais- ja äitimyytin suhtautumistapoihin. Äitikuvaa muodostaessani olen päätenyt seitsemään erilaiseen alakategoriaan. Toiset näistä alakategorioista ovat myyttisempiä kuin toiset. Äitimyyttejä ollaan siis valmiimpia toteuttamaan ja niiden vuoksi ennemminkin uhraudutaan ja samastutaan kuin murretaan.

Olen pidättäytynyt kokoamasta yhtä myytinmukaista äitimallia. Äitiyden myyttisyys on niin monien osien summa, että siitä on hankala tehdä mitään yhtä absoluuttista kuvausta ja olenkin tyytynyt vertaamaan eri henkilöiden kehittämää äitimyyttiteorioita tutkimuksessani esiintyviin äitiyden myyttisyyden eri puoliin.

9.1 Naistenlehtien nykypäivän monipuolinen äitikuva

Alakategorioiden muodostamisen jälkeen tarkastelin aineistoa ja analysoinnin synnyttämiä tuloksia vielä kerran. Alakategorioissa ilmeni selkeästi erilaisia äitiyden teemoja. Näiden teemojen keskinäinen vertailu ja keskinäisten suhteiden tarkastelu muodosti analysoinnin viimeisen vaiheen.

Kaiken kaikkiaan naistenlehtien heijastama äitikuva oli monipuolinen. Vuoden 2000 Anna- ja Me Naiset –lehdistä ilmentyneet äitikuvan eri puolet voidaan karkeasti jakaa kolmeen toisistaan eroavaan pääkategoriaan.

Ensinnäkin äitiyttä *ihannoivat* äidit ovat lähimpänä *myyttistä* äitiyttä. Äitiyden ihannoiminen on perinteiltään vanha ja liittyy ydinperheen kotiäitiys ideaan ja puolisoiden erilaisiin rooleihin perheessä. Tähän kategoriaan kuuluvat 'äitiyteen keskittyminen' sekä 'äitiyden luonnollisuus'. Äiti antautui äitiyteensä täysin ja koki, että äitiys olisi jotenkin naisen luonteelle ja luonnolle sopivaa, että äitiydestä pitäisi löytää sisältö elämälle. Äitiyttä ihannoiva äiti oli valmis uhrautumaan toisten puolesta. Niemelän (1991a, 449-452) tekemässä tutkimuksessa tällaisen äitikuvan omaavat äidit vastaisivat myöntävästi väittämään ”nainen on todellinen nainen vasta kun hän on äiti”.

Toiseksi lehdissä esiintyi äitiyteensä täysin tai lähes täysin *tyytyväiset* äidit, jotka kokivat äitiyden yleisimmin omana *subjektiivisena* kokemuksenaan. Tähän kategoriaan sisältyvät 'äitiydestä nauttiminen', 'äitiys yhtenä elämänalueena' sekä 'vastuun jakava äiti'. Ilahduttavia tunteuksia aiheuttivat yksilölliset onnen kokemukset niin äitiydessä kuin muillakin naiseuteen kuuluvilla elämänalueilla. Myös vastuun jakaminen niin kodinhoidossa kuin äitiydessäkin sai äidin onnelliseksi. Tämän äitikuvan puolen omaksuneet äidit olivat myös erityisen halukkaita jakamaan vastuun lastenhoidosta puolisonsa kanssa, mikä osaltaan saattoi lisätä onnen tunnetta. Tällainen äitiys lienee lähimpänä 2000-luvun äitiyttä. Ainakin Jallinoja (2000) esittää, että yksilöllisyyden ja suoritusten aika alkaa olla ohi ja ollaan siirtymässä takaisin perheen ja läheisten ihmissuhteitten aikaan.

Äitiys ei ole pelkkää ruusuilla tanssimista: äitiyteen mahtuu niin epätoivoa, surua kuin hampaiden kiristystäkin. Kolmanteen äitikategoriaan, eli eri tavoin äitiyden mukanaan tuomat kokemukset negatiivisessa valossa kokevaan äitikuvaan, 'äitiyden *vastoinkäymisiin*', sisältyvät alakategoriat 'epävarma äiti' sekä 'äitiyden hankaluus'. Tällaisen äitikuvan omaavat äidit ovat eri tavoin onnettomia, kun eivät sovellu asettamiinsa tai yhteiskunnan taholta tuleviin, yhteiskunnan arvostamiin äitimalleihin. He kokivat tarvitsevansa joko itsetunnon kohotusta tai tukea äitiyteensä.

Taulukossa 10 on esitetty syntyneet äitikuvat kategorioittain. Pidättäydyin laskestasta tarkasti substantiivisia koodeja niiden harkinnanvaraisuuden takia mutta pää-

kategorioista määrällisesti suurimpana voidaan pitää 'Äitiyttä ihannoivaa äitiä'. Äitiys näyttäytyi naistenlehdissä siis suurimmaksi osaksi perinteisen äitimyytin mukaisesti. Seuraavaksi merkittävin kategoria on 'Äitiyteen tyytyväinen äiti', joka on pääkategorioista nykyaikaisin. Vähiten mainintoja esiintyi äitiyden mukanaan tuovista negatiivisista ilmiöistä syntyneet alakategoriat, josta voi päätellä, että äitiys piirtyi naistenlehdissä varsin ruusunpunaiseksi eli positiivissävytteiseksi ilmiöksi. Äidin kokemat vastoinkäymiset olivat erittäin kapea-alaisia, esimerkiksi masennuksesta ei 2000-luvun äiti kärsinyt ollenkaan tai hän ei ainakaan puhunut siitä ääneen. Voihan olla niinkin, että äitiyden onnen kokemukset ovat sitä uutta äitiyttä, mitä vuosi 2000 toi tullessaan.

TAULUKKO 10. Äitiyttä ihannoiva, äitiyteen tyytyväinen ja äitiydessään vastoinkäymisen kohdannut äiti sekä näihin pääkategorioihin yhteydessä olevat alakategoriat

Alakategoriat	Pääkategoriat
Äitiyteen keskittyminen Äitiyden luonnollisuus	Äitiyttä ihannoiva äiti
Äitiydestä nauttiminen Äitiys yksi elämäalue Vastuun jakava äiti	Äitiyteen tyytyväinen äiti
Epävarma äiti Äitiyden hankaluus	Vastoinkäymisen kohdannut äiti

Niin kuin äiti on luonteenpiirteiltään ja tavoiltaan monipuolisesti esitetty, myös äidin ulkonäkö ja ulkoinen olemus viestii hyvin monennäköisistä äideistä. Äidin ulkonäkö vaihteli poikatyöstä luonnolliseen meikittömään naiseen. Tosin äidin kuvailu jollakin tapaa luonnolliseksi eli lähinnä perinteisen äitikuvan mukaiseksi oli vallitseva.

9.2 Äitikuvan muuttuminen naistenlehdissä

Naistenlehtien äitien elämää kuvasi vuonna 2000 hyvin *monipuolisuus* ja äidin *useat eri identiteetit*. Äitiys oli usein vielä myyttistä ja äitimyyttiä ihannoivaa mutta erilaisia tapoja olla ja toimia äitinä oli useita. Englantilaisia naistenlehtiä usealta eri vuosikymmeneltä tutkinut Ferguson (1983, 109-110) huomasi, että 1980-luvun molemmin puolin lehtien esittämät naisten roolit ovat pikemminkin laajentuneet kuin muuttuneet, eli äitiys oli moninaistunut siten, että siihen oli ilmestynyt uudenlaisia puolia, sama asianlaita oli nähtävissä tässäkin tutkimuksessa.

Ketola ja Tuomenlehto (1986) tutkivat naiskuvan muutosta *Me Naiset* -nimisessä naistenlehdessä 1950-luvulta lähtien. Heidän saamansa tulokset olivat verrannollisia *Kotiliesi*-nimisen perhelehden kanssa – naistenlehtien äitikuvaan verrattava äitikuva voidaan siis löytää myös perhelehtien kontekstista. Kolmenkymmenen vuoden pitkäislinja näyttäytyi *Me Naiset* -lehdessä yleiseurooppalaisesti: Kotiäiti sijoittui 1950-luvulle, 1960-1970-luvut taas viesti seksuaalisuuden vapautumisesta ja äitiys oli lehdistä syrjässä, 1980-luvulla lehdissä näyttäytyi itsenäinen nainen. *Anna-* ja *Me Naiset* -lehtien 2000 vuoden julkkisäiti näytti saaneen vaikutteita niin 1950-luvun kotiäidistä kuin muiltakin vuosikymmeniltä. Näin vuoden 2000 äidiksi voidaan katsoa muodostuneen eri vuosikymmenten integraatio, joka omaa piirteitä niin 1950-luvulta kuin 1980-luvultakin.

Anna- ja *Me Naiset* -lehtien äitikuvassa oli vallalla mielestäni yllättävän myyttinen suhtautuminen äitiyteen ja äitiyden ihannointi kuului varsin monen julkisuuden äidin elämään. Suomalaiset julkkisäidit siis viihtyivät todella hyvin perinteisesti äitiin liitettyssä myyttisessä äitikuvassa. Suurin osa äideistä toteutti äitiydessään myös myyttiseen äitiin viittaavia piirteitä joko tietoisesti tai uhrautuen äitimyytin luomaan äitikuvaan. Toisaalta eri vuosikymmenten äitiydet ja äitikuvat näyttäytyvät karkeissa pääpiirteissään ja -periaatteissaan erilaisina. Kun 1990-luku viesti työhön sitoutumisesta ja rajattomasta itsekeskeisyydestä, väistämättömästäkin tuollainen individualistinen ja saavutuksiin perustuva arvostus jossain vaiheessa murenee, ja sen tilalle tulee erilaisia suhtautumistapoja (ks. Jallinoja 2000). Ajanmukaisimmat äidit kokivat

työnteon ja uransa elämässään jopa toisarvoiseksi. Sopiikin miettiä, onko äitiys menossa jopa takaisin myytinmukaiseen suuntaan.

Yhdestä äitikuvan ilmentymästä puhuminen lienee turhaa. Nykyajan äitia on turha lokeroida liikaa johonkin tiettyyn kaavamaiseen äitikuvaan, vaan usemmiten äiti toimii hyvinkin monipuolisesti eli sekä nykyaikaisesti että perinteisesti ja myyttejä toteuttaen sekä niitä murtaen. Voidaan puhua myös äitikuvan eri puolia kohtaan esiintyvistä painotuseroista.

Tärkeä asia, mikä naistenlehtien julkisuuden äitien puheista ilmeni, oli äitiyden oma-kohtainen ja yksilöllinen kokeminen. Tämä yksilöllisyyden korostuminen, ”naisen ääni”, tekee nykyaikaisesta äitikuvasta monipuolisen. Äiti on naistenlehdissä yksilö – enenevässä määrin jopa poliittinen, äänensä kuuluviin saava yksilö - ja äitiys yksilöllistä, onhan naistenlehdet alun perin naisten muodostama foorumi. Äitiyden yksilöllisyyden ilmaiseminen korostaa äitiyden subjektiivista kokemista sekä äitiyden moninaisuutta. Ei ole tarjolla yhtä oikeaa vaihtoehtoa vaan monia vaihtoehtoja, joista on itse tehtävä itselle sopivia valintoja. Tästä voi myös päätellä, ettemme enää voi puhua yhdestä ihanneäidistä, vaan saamme puhua useista ideaalisista äidin malleista.

Perinteiseen äitimyyttiin samastumista voidaan pitää yhtenä äitiyden muotona ja potentiaalisena nykynaisen valintana. Kotiin lapsiaan hoitamaan jäävä äiti on vähintään yhtä ajanmukainen, kuin äitiyden lisäksi monissa muissa tehtävissä toimiva kansasisarensa. Myös puheet myytinmukaisesta täydellisestä äidistä ovat vaihtuneet keskusteluun paineettomammasta kyllin hyvästä äitiydestä sekä ylipäänsä hyvästä vanhemmuudesta.

Myös perhe on muuttanut muotoaan. Äidin, isän ja lapsen tai lapsien muodostamia ydinperheitä perustetaan yhä nykyäänkin mutta ne perustetaan ajallisesti myöhemmin, ydinperheen perustajat nainen ja mies ovat siis tänä päivänä vanhempia kuin aiemmin. Naiset ovat Suomessa tänä päivänä hyvin kouluttautuneita, ja pitkäaikaisista opinnoista johtuen perheen perustaminen tai äidiksi tulo ajoittuu usein elämän-

kulussa aiempaa myöhemmäksi. Äideillä on siten paljon elämäkokemusta ja he ovat valmiimpia äitiyteen, kun ovat saaneet ”maistaa” työelämää tarpeeksi.

Isyyden uudenlainen tuleminen vaikuttaa luonnollisestikin myös äitiyteen. Naistenlehtien äidit puhuivat jaetusta vanhemmuudesta ja siitä, että isäkin, tai puoliso, voi huolehtia lapsista siinä missä äiti.

Naistenlehdissä puhutaan siitä, mikä on yhteiskunnassa yleisesti hyväksyttyä. Suomalaisen yhteiskunnan arvot ovat muuttuneet yleisesti hyväksyvämpään suuntaan, esimerkiksi homoseksuaalit voivat perustaa keskenään avioliiton. Yhteiskunnan arvojen vapautuminen yleisesti, ja erityisesti naisten vapautuminen on tehnyt lähes kaikesta hyväksyttävää, joten lehtien puhe on tämänkin takia hyvin monivivahteista.

Julkisäitien pääsy lehtien artikkeleihin on yhteydessä niin lehden linjaan, vallitsevaan kulttuuriin kuin lehtiä lukevaan yleisöönkin. Lehtien äidit näissä kahdessa naistenlehdessä olivat pieniltä osin samoja mutta suurin osa naisista kuului jommankumman lehden vakiovieraisiin. Artikkeleiden, joissa äitiys esiintyi, funktiona ei ollut yleensä ja pelkästään kertoa äitiydestä vaan taustalla tai itse haastattelun pääaiheena oli usein muutakin, muun muassa erittäin usein uran pönkittäminen. Kirjoittelut sijoittuivat siten hyvin lähelle työhön palaamisen ajankohtaa.

Äitien tavassa päätyä julkisuuteen ilmenee eroavaisuuksia: äiti on joko itse hankkinut omilla saavutuksillaan paikkansa mediassa tai sitten hän on päätenyt julkisuuteen puolisonsa rinnalla. Tällä on varmasti vaikutusta siihen, miten äitiydestä puhutaan ja miten se koetaan. Puolison avulla julkisuuteen päässeet (koti)äidit eroavat varmasti itse uransa luoneista ja julkisuuteen suoritusensa perusteella päätyneistä äideistä.

Naistenlehdet ovat päätyneet tutkimuksen kohteiksi yllättävän harvoin. Niitä ei ilmeisesti viihteellisyyden vuoksi ole viitsitty tutkia. Naistenlehdet tarjoavat kuitenkin mielenkiintoisen naisajankuvan suomalaisesta kulttuurista, aikakauden ilmiöt ja ihanteet saavat lehdissä feminiinisen muotonsa. Äitien haastatteluihin mukaan pääsi naisen elämä koko rikkaudessaan, niissä puhuttiin siis paljon myös isyydestä ja

kumppanuudesta. Tämän tutkimuksen myötä kiinnostuin siten myös isyys aiheisista haastatteluista ja siitä, puhutaanko niissä äitiydestä.

9.3 Tutkimuksen arviointia

Keskityin tutkimuksessani koettuun äitiyteen enkä kiinnittänyt äitien asiantuntevaan ja neuvovaan puheeseen huomiota tulososuudessa. Julkisuuden äidit olivat äitiyden nykytilasta hyvin selvillä ja neuvoivat lukijaansa äitiydessä. Esimerkiksi tässä olisi loistava lisä tutkimukseen naistenlehtiä tutkittaessa. Tämän lisäksi äitiyden ja työn yhdistämisen eri ilmiöihin voisi tutustua tarkemmin. Tässä tutkielmassa en myöskään syvemmin pyrkinyt erittelemään äitiyden ja työn suhteita.

Tutkiessani äitikuva minulla oli käytössäni valmiit tekstiaineistot, naistenlehtien julkisuuden henkilöiden äitiyttä käsittelevät artikkelit. Tutkimuksessani käyttämät naistenlehdet, eli Anna ja Me Naiset ovat Suomessa laajimmin tilattuja ja ostettuja sekä varmasti myös luettuja naistenlehtiä. Valitsemaani aineistoon kuului kaikki vuonna 2000 näissä lehdissä suomalaisista julkisuuden henkilöistä, joilla on alle kouluikäisiä lapsia kirjoitetut artikkelit. Tutkimus on siten yleistettävissä melko hyvin suomalaisten naistenlehtien keskuudessa.

Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttaa oleellisesti se, miten hyvin onnistuin tutkimuksen analysointivaiheessa hyödyntämään grounded-teorian tarjoamia mahdollisuuksia, eli olisivatko omat substantiiviset koodini ja kategoriani pitäviä myös muiden mielestä. Varsinkin analysointivaiheessa koin tutkimuksen suuntautuvan pitkälti omien päätelmieni ja ajatteluni varassa. Tässä suhteessa valitsemani analysointimenetelmä oli hyvin tutkijariippuvainen, eli objektiivisuuden ideaali ei voinut toteutua. Mutta toisaalta kvalitatiivinen tutkimus ja varsinkin grounded-teoria menetelmällä tehty laadullinen tutkimus on aina tutkijasta riippuvainen, tekijän subjekti näkyy tutkimuksessa. Siten onkin tarpeellista miettiä, sainko aineistosta tarpeeksi irti ja löysinkö aineistosta asian ytimen.

Kvantitatiivisen lähestymistavan käyttäminen tässä tutkimuksessa olisi tuskin ollut tarkoituksen mukaista. Aineistoon olisi voinut mielestäni käyttää hyvin myös diskurssianalyysin tyylistä lähestymistapaa. Diskurssianalyysin suomin mahdollisuuksin aineistosta olisi saanut sen mehukkuuden parhaiten puristettua talteen: naistenlehtien kieli on värikästä ja kerronta erittäin tunnepitoista.

Kaikkiaan laadullisen tutkimuksen tekeminen ja toteuttaminen ei ole ollut mielestäni helppoa. Tutkijan identiteettini ei ole vielä kovin kehittynyt, joka osaltaan vaikuttaa edellä mainitsemaani mielipiteeseen. Helppoa ei ole myöskään luopua työstä, koska se ei tunnu ikinä olevan valmis: aineistosta ilmenee jatkuvasti uusia mielenkiintoisia puolia ja tutkija joutuu helposti virran vietäväksi.

Naistenlehdet ovat mielestäni hedelmällinen valmis tutkimusaineisto, sillä lehtiä ei ole tutkittu vielä paljonkaan Suomessa. Lehdet viestivät julkisuudessa ilmenevistä asioista mutta niillä on myös oma kertomuksensa. Varsinkin yhteiskunnan arvomaailmaa heijastavissa ja ajan ilmiöitä käsittelevissä asioissa naistenlehdet ovat verraton tutkimusaineisto.

LÄHTEET:

- Abelson, R. P. 1986. Beliefs are like possessions. *Journal for the social behavior* 16(3), 223-250.
- Auvinen, R. 1977. Nainen miehen yhteiskunnassa. *Sosiaalipolitiikan yhdistyksen tutkimuksia N:o 25*.
- Auvinen, R. 1979. Ylistämällä alistettu. Teoksessa: K. Eskola, E. Haavio-Mannila & R. Jallinoja (toim.) *Naisnäkökulmia*. Porvoo: WSOY, 183-192.
- Bassin, D. & Honey, M. & Kaplan, M. 1994. *Representations of motherhood*. New Haven: Yale University Press.
- Barrett, M. 1985. *Nykyajan alistettu nainen*. Jyväskylä: Gummerus.
- Bridenthal, R. 1982. The family. The view from a room of her own. Teoksessa B. Thorne & M. Yalom (toim.) *Rethinking the family. Some feminist questions*. New York: Longman, 225-235.
- Chodorow, N. 1978. *The reproduction of mothering. Psychoanalysis and the sociology of gender*. California: University of California press.
- Combs, A. 1979. *Myths in education*. London: Allyn and Bacon inc.
- de Beauvoir, S. 1980. *Toinen sukupuoli*. Suom. A. Suni. Jyväskylä: Gummerus.
- Eichenbaum, L. & Orbach, S. 1989. *Naiseksi kasvanut. Feministis-psykoanalyttinen näkökulma*. Helsinki: Naisten kulttuuriyhdistys ry.
- Eliasson, M. 1993. *Naisen psykologia*. Suom. M. Haapio. Helsinki: Landemann.
- Ferguson, M. 1983. *Forever feminine. Women's magazines and the cult of femininity*. England: Gower.
- Fiske, J. 1990. (suom. 1992) *Merkkien kieli. Johdatus viestinnän kieleen*. Tampere: vastapaino.
- Giddens, A. 1998. *The Third way. The renewal of social democracy*. Cambridge: Polity press.
- Glaser, B. & Strauss, A. 1967. *The discovery of grounded theory; strategies for qualitative research*. New York: Aldine de Gruyter.
- Gordon, T. 1990. *Feminist mothers*. Houndmills: Macmillan education ltd.

- Gordon, T. 1991. Feministiäidit; nuorallatanssia arjessa ja myyteissä. Teoksessa S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo. Porvoo: WSOY, 133-147.
- Heinämaa, S. & Saarinen, E. 1983. Olennainen nainen. Juva: WSOY.
- Helakisa, K. 1991. Seitsemän myyttiä. Teoksessa S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? Porvoo: WSOY, 79-93.
- Helen, I. 1997. Äidin elämän politiikka. Naissukupuolisuus, valta ja itsesuhde Suomessa 1880-luvulta 1960-luvulle. Tampere: Tammer-Paino.
- Huttunen, J. 2001. Isänä olemisen uudet suunnat?: hoiva-isiä, etäi-isiä ja ero-isiä. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Häggman, K. 1994. Perheen vuosisata. Perheen ihanne ja sivistyneistön elämäntapa 1800-luvun Suomessa. Helsinki: Painatuskeskus.
- Jallinoja, R. 1984. Perhekäsityksistä perhettä koskeviin ratkaisuihin. Teoksessa E. Haavio-Mannila, R. Jallinoja & H. Strandel (toim.) Perhe, työ ja tunteet. Ristiriitoja ja ratkaisuja. Juva: WSOY, 37-110.
- Jallinoja, R. 1997. Moderni säädyllisyys. Aviosuhteen vapaudet ja sidokset. Tampere: Tammer-Paino Oy.
- Jallinoja, R. 2000. Perheen aika. Helsinki: Otava.
- Jokinen, E. 1996. Väsynyt äiti: äitiyden omaelämäkerrallisia esityksiä. Helsinki: Gaudeamus.
- Julkunen, R. 1994. Suomalainen sukupuolimalli – 1960-luku käänteenä. Teoksessa A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Jyväskylä: Gummerus, 179-201.
- Kaplan, M. M. 1988. Mothers' images of motherhood. Michigan: Columbia university.
- Katvala, S. 1996. ”Täydellinen äiti”: äitiyden myyttiset kahleet. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu –työ.
- Ketola, T. & Tuomenlehto, P. 1986. Naisellisuuden maailma maskuliinisen taivaan alla. Tutkimus Me Naiset –lehden naiskuvan muutoksesta 1952-1985 välisenä aikana. Jyväskylän yliopisto. Yhteiskuntapolitiikan pro gradu –työ.
- Koivunen, H. 1995. Madonna ja huora. Helsinki: Otava.
- Korte, I. 1988. Nainen ja myyttinen nainen. Helsinki: Yliopistopaino.

- Kupila, P. 1987. Äitimyytti joukkotiedotuksessa. Tampereen yliopisto. Tiedotusopin pro gradu -työ.
- Kuronen, M. 1989. Onnellinen ja ongelmallinen äitiys. Tutkimus lasten hoidon ja kasvatuksen asiantuntijoiden äitiyttä koskevista käsityksistä. Tampereen yliopisto. Sosiaalipolitiikan laitoksen tutkimuksia sarja B2.
- Kuronen, M. 1993. Lapsen hyväksi naisten kesken: tutkimus äitiys- ja lastenneuvolan toimintakäytännöistä. Helsinki: Stakes: Painatuskeskus.
- Kynsilehto, T. & Niemi, M. 1993. Äidiksi kasvaminen. Äitiyden tuoma muutos naisen elämään. Lapin yliopisto. Kasvatustieteen pro gradu -työ.
- Lehtonen, M. 1999. Maskuliinisuus, kansallisuus, identiteetti. Teoksessa A. Jokinen (toim.) Mies ja muutos: kriittisen miestutkimuksen teemoja. Vammala: Tampere university press, 74-88.
- Malmberg, R. 1991. Naisten ja kotien lehdet aikansa kuvastimina. Teoksessa: P. Tommila (toim.) Suomen lehdistön historia 8. Yleisaikakauslehdet. Jyväskylä: Gummerus kirjapaino oy. 191-292.
- Miller, M., Demster-McClain, D. & Moen, P. 1991. Motherhood, multiple roles and maternal well-being. *Women of 50's. Gender & Society* 5 (4), 565-582.
- Niemelä, P. 1991a. Naisen seksuaalisuuden kureliivit. *Psykologia* 26 (6), 445-453.
- Niemelä, P. 1991b. Äitiyden hillitty raivo. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? 2. Painos. Juva:WSOY. 107-116.
- Nopola, S. 1991. Ampiaisen platonin luolassa. Teoksessa: S. Nopola (toim.) Äiti tuu ikkunaan. Äitiys – elämä vai kohtalo? 2. Painos. Juva: WSOY. 67-75.
- Nätkin, R. 1986. Naisten vastuun ja kotien ylläpitämisen ristiriidoista. Teoksessa: L. Rantalaiho (toim.) Miesten tiede, naisten puuhut. Tampere: Vastapaino, 156-180.
- Nätkin, R. 1990. Äidinhoivan ylevyys ja kodinturva. *Sosiaaliviesti* (1), 27-28.
- Nätkin, R. 1995. Maternaalisuuden kertomukset. Teoksessa: L. Eräsaari, R. Julkunen & H. Silius (toim.) Naiset yksityisen ja julkisen rajalla. Jyväskylä: Vastapaino, 67-87.
- Nätkin, R. 1997. Kamppailu suomalaisesta äitiydestä. Tampere: Gaudeamus.
- Peltonen, U-M & Stenvall, K. 1991. Johdanto: Myyttien ja symbolien tulkinnoista. Teoksessa U-M. Peltonen & K. Stenvall (toim.) Myytit ja symbolit. Kirjoituksia suomalaisista kulttuuritulkinnoista. Työväen historia ja perinteen tutkimuksen seura. Väki voimakas 5.

- Pylkkänen, A. 1996. Käännekohtia oikeudellistamisen historiassa. Teoksessa: K. Kurki-Suonio (toim.) Vanhemmuuksia. Oikeuden nainen – naisen oikeus –projektin seminaarijulkaisu. Helsinki: Yliopistopaino.
- Rantalaiho, L. 1994. Sukupuolisopimus ja Suomen malli. Teoksessa A. Anttonen, L. Henriksson & R. Nätkin (toim.) Naisten hyvinvointivaltio. Jyväskylä: Gummerus, 9-30.
- Rich, A. 1977. *Of woman born. Motherhood as experience and institution.* England: Virago.
- Richardson, D. 1993. *Women, motherhood and childrearing.* London: the Macmillan Press.
- Ritala-Koskinen, A. 1993. Onko uusperheestä perheeksi? Tutkimus uusperheen kulttuurisesta kuvasta suomalaisten nais- ja perhelehtien konstruoimana. Jyväskylän perhetutkimusyksikön julkaisuja. N:o 4.
- Ruddick, S. 1982. *Maternal thinking.* Teoksessa B. Thorne & M. Yalom (toim.) *Rethinking the family.* New York: Longman.
- Ruokoja, P. 1998. Äitiys Kaks' Plus –lehden representaationa. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto. Kasvatustieteen laitos. Pro gradu –työ.
- Samuel, R. & Thompson, P. 1990. *The myth we live by.* London: Routledge.
- Shaffer, R. 1977. *Äitiys.* Jyväskylä: Gaudeamus.
- Silva, E. & Smart, C. 1999. *The new practices and politics of family life.* Teoksessa E. Silva ja C. Smart (toim.) *The new family.* London: SAGE publications. 1-12.
- Simonen, L. 1991. Äitinä ja feministinä kahdessa maassa. *Tiede ja edistys* 16 (3), 233-234.
- Snitow, A. 1992. *Feminism and motherhood: An american reader.* *Feminist review*, 40. kevät. 32-47.
- Stanley, L. & Wise, S. 1983. *Breaking out: feminist consciousness and feminist research.* London, Routledge & Kegan Paul.
- Strauss, A. & Corbin, J. 1990. *Basics of qualitative research. Grounded theory procedures and techniques.* London: Sage.
- Strenski, I. 1987. *Four theories of myth in twentieth-century history.* London: Macmillan press.
- Suomalainen tietosanakirja. 1991. Espoo: Weilin + Göös.

Swigart, J. 1991. The myth of the bad mother. The emotional realities of mothering. New York: Doubleday.

Syrjälä, L., Ahonen, S., Syrjäläinen, E. & Saari, S. 1994. Laadullisen tutkimuksen työtapoja. Helsinki: Kirjayhtymä oy.

Tilastokeskus. 1999. Suomen tilastollinen vuosikirja 1999. Hämeenlinna: Karisto. 94. Vuosikerta.

Vattimo, G. 1989. Läpinäkyvä yhteiskunta. Suom. J. Vähämäki. Gaudeamus.

LIITE 1: Tutkimuksessa käytetyt artikkelit

ANNA -lehden artikkelit

Nro 2	Vauva tulee ja mullistaa elämän
Nro 3	Kahden asian ammattilainen
Nro 4	Eijan ja Markuksen monta syytä juhlaan
Nro 7	Äitiys on ihana vaiva
Nro 8	Äitiyslomalle vaikka työpaikka sanoo ei
Nro 9	Kevään filmitähti Jonna Järnefelt omillaan
Nro 11	Sari Puumalainen ja pökerryttävän ihana aika
Nro 16/17	Suukkoja ja halauksia ei voi tuhlata liikaa
Nro 16/17	Pohdintoja siitä, miksi nainen haluaa lapsen
Nro 21	Anne Sällylä eron jälkeen Kyllä tästä selvitään
Nro 29	Keikoille lähteminen tuntuu nyt niin julmalta
Nro 30	Mitään ei kannata ottaa liian vakavasti
Nro 32	En halua luopua leikkimisestä
Nro 43	Pientä naljailua ilman selätyksiä
Nro 44	On uskallettava jakaa töitä
Nro 47	Piti miettiä, haluanko muuttua vai juuttua

ME NAISSET -lehden artikkelit:

Nro 5	Kankkuset rikkaiden Monacossa Meille yllestä on yhteinen aika
Nro 8	Kaksi äitiä kaksi syyliä
Nro 10	Etäsuhteen perusta on täydellinen luottamus
Nro 11	Elämä on nyt selkeää
Nro 17/18	Harkitsen jo vaipan vaihtoa
Nro 20	Sirpa Selänne iloitsee kolmesta pojastaan Meidän ketju pitää

- Nro 20 Tyttöjen onni on nyt tärkeintä
- Nro 23 Kikka * 2 Seksipommi ja kotiäiti
- Nro 24 Perhetaustani vaikuttaa äidin rooliini
- Nro 27/28 Meiju Suvas ja Anitra Ahtola vauvojensa lumoissa
- Nro 27/28 Tärkeintä on tyttäreni terveys
- Nro 30 Kesä kahdella mantereella
- Nro 36 Päivi Lipponen Meillä eletään tyttöjen ehdoilla
- Nro 37 Tähtiurheilijoidemme elämän uusi sisältö
- Nro 39 Tuuli Matinsalo & äitiyden ihme miten sattui Maailman paras vauva!
- Nro 43 Jani ja Susanna Sievinen pettymysten jälkeen Perhe pitää pinnalla
- Nro 44 Luonnollisesti nainen Palkittu Nina Hyvärinen teki näyttävän paluun klassiseen balettiin
- Nro 45 Entisen tähtihiihtäjän kotona eletään lasten ehdoilla
- XL 1/2000 Kun elämänilo täyttää talon
- Sport 1/2000 Yhteinen aika on tärkeintä